

Volnočasové zájmy a aktivity žáků 2. stupně ZŠ ve Zlínském kraji

Marie Čechová

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Marie Čechová
Osobní číslo: H140090
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: prezenční

Téma práce: Volnočasové aktivity a zájmy žáků 2. stupně ZŠ ve Zlínském kraji

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti zájmového vzdělávání a volnočasových aktivit dětí.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.
PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
PELIKÁN, Jiří. Základy empirického výzkumu pedagogických jevů. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1916-3.
REUYS, Eva a Hanne VIEHOFF. Jak s dětmi trávit volný čas. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-412-5.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Hana Včelařová
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

27. listopadu 2018

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2019

Ve Zlíně dne 27. listopadu 2018

[Redacted signature]

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

[Redacted signature]

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně23. 4. 2019

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá volnočasovými zájmy a aktivitami žáků 2. stupně ZŠ ve Zlínském kraji. První kapitola vymezuje pojem volný čas, kde se nejprve zabývá historií a vývojem volného času, dále pak vymezuje, jaké jsou typy volného času a jak jej mohou lidé trávit. V závěru kapitoly se popisuje působení volného času na psychiku osob. Další kapitola se věnuje zájmům a aktivitám, realizovanými ve volném čase a jejich definici. Popisuje různé druhy zájmů a aktivit a možnosti trávení volného času. Poslední kapitola popisuje možnosti využití volného času ve Zlínském kraji žáky a popisuje volnočasové a mimoškolní instituce, které se využívají pro trávení volného času.

Klíčová slova: volný čas, zájmy, aktivity, volnočasové instituce, mimoškolní instituce, pedagogika volného času

ABSTRACT

The Bachelor thesis deals with leisure time interests and activities of Secondary school pupils in the Zlín region. 1. chapter defines the concept of leisure time. There is description of History and progression of leisure time. Next there are types of leisure time and how people can spending him. Eventually there is a description, how leisure time effect the psyche. Next chapter is about interests and activities, realizing in the leisure time a their definition. Describe a different types of interests and activities and the their options. The last chapter describe options in Zlín region for the pupils. Describe leisure time institutions and extracurricular institutions, where pupils can spending the leisure time.

Keywords: leisure time, interests, activities, leisure time institutions, extracurricular institutions, leisure time pedagogy

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala sama a s použitím literatury, jež je uvedena v seznamu literatury.

Ve Zlíně dne

.....

Marie Čechová

Poděkování

Děkuji PhDr. Haně Včelařové za odborné vedení mé bakalářské práce, za její rady i připomínky.

OBSAH

Obsah

OBSAH	9
ÚVOD	11
TEORETICKÁ ČÁST	13
1 VOLNÝ ČAS	14
1.1 POJEM VOLNÝ ČAS	14
1.2 HISTORIE VOLNÉHO ČASU	16
1.2.1 POČÁTEK PEDAGOGIKY VOLNÉHO ČASU V 17. STOLETÍ	16
1.2.2 19. STOLETÍ	16
1.2.3 VÝVOJ VOLNOČASOVÉ PEDAGOGIKY VE 20. STOLETÍ.....	18
1.3 TYPY VOLNÉHO ČASU	19
1.3.1 AKTIVNÍ TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	19
1.3.2 PASIVNÍ TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	20
1.4 FUNKCE VOLNÉHO ČASU	20
1.5 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VOLNÝ ČAS	21
1.6 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU	22
1.6.1 OSOBNOST PEDAGOGA VOLNÉHO ČASU	22
1.7 DĚTI A MLÁDEŽ VE VOLNÉM ČASE	23
1.7.1 CHARAKTERISTIKA VĚKU ŽÁKŮ 2. STUPNĚ ZÁKLADNÍCH ŠKOL.....	23
1.7.2 VZTAH DĚTÍ A MLÁDEŽE K VOLNÉMU ČASU	24
2 ZÁJMY A AKTIVITY	25
2.1 ZÁJMY A ZÁJMOVÉ ČINNOSTI	25
2.1.1 TYPY ZÁJMŮ.....	26
2.2 VOLNOČASOVÁ AKTIVITA JAKO ČINNOST	27
2.3 ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA (VÝCHOVA ZÁŽITKEM ČI PROŽITKEM)	27
2.3.1 KOLBŮV CYKLUS UČENÍ	28
PRÁZDNIHOVÁ ŠKOLA LIPNICE.....	29
3 MOŽNOSTI TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU ŽÁKŮ VE ZLÍNSKÉM KRAJI	31
3.1 ŠKOLNÍ DRUŽINY A ŠKOLNÍ KLUBY	31
3.1.1 ŠKOLNÍ DRUŽINY A KLUBY VE ZLÍNSKÉM KRAJI	32
3.2 STŘEDISKA VOLNÉHO ČASU	32

3.2.1	STŘEDISKA VOLNÉHO ČASU VE ZLÍNSKÉM KRAJI.....	33
3.3	KNIHOVNY.....	34
3.3.1	KNIHOVNY VE ZLÍNSKÉM KRAJI	34
3.4	SPORTOVIŠTĚ A DĚTSKÁ HŘIŠTĚ	35
3.5	NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ.....	35
3.5.1	NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ VE ZLÍNSKÉM KRAJI.....	36
	PRAKTICKÁ ČÁST	37
4	VÝZKUMNÁ ČÁST	38
4.1	CÍL VÝZKUMU	38
4.2	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	39
4.3	ZPŮSOB SBĚRU DAT A VÝZKUMNÝ SOUBOR	39
4.4	ZPŮSOB VYHODNOCENÍ DAT.....	40
5	VÝSLEDKY VÝZKUMU, INTERPRETACE ZJIŠTĚNÝCH DAT.....	41
5.1	VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU	41
5.1.1	OTÁZKY OSOBNÍ.....	41
5.1.2	OTÁZKY, TÝKAJÍCÍ SE VOLNÉHO ČASU	42
5.2	VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ.....	54
	ZÁVĚR	56
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	57
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	60
	SEZNAM OBRÁZKŮ	61
	SEZNAM TABULEK.....	62
	SEZNAM PŘÍLOH.....	63

ÚVOD

Obecným cílem mé bakalářské práce je zjistit, jak žáci 2. stupně základních škol ve Zlínském kraji tráví svůj volný čas. Zda svůj volný čas tráví smysluplně, či nikoli. Chtěla bych zjistit, jak velká je navštěvovanost volnočasových zařízení a jaké jsou zájmy respondentů. Důležité je také zjistit kdo a jak respondenty ovlivňuje.

V první kapitole se snažím definovat pojem volný čas, co to vlastně je, dle různých autorů a vytvořit jeden koncept. Je důležité vyplnit volný čas smysluplně a rozvíjet své zájmy, protože jinak je velké riziko vzniku sociálně patologických jevů. V dnešní době je věnována tomuto oboru velká pozornost a začali se vytvářet různé programy pro jeho zlepšení. Volný čas je pojem, kterým se zabývá hlavně pedagogika volného času, ale i další obory, například pedagogika. Kapitola je rozdělena do podkapitol, ve kterých jsou rozebrány pojmy s volným časem související. Po definici Volného času je zde ve zkratce shrnut vývoj volného času u nás i ve světě. Dále jsou zde vymezeny typy trávení volného času, mezi které patří jak jeho aktivní, tak i pasivní trávení. Volný čas také musí splňovat určité funkce, které jsou zde dále vymezeny. Mezi faktory, které volný čas ovlivňují, patří primárně rodina, v pozdějším věku už pak spíše kamarádi a vrstevníci. Je zde věnována podkapitola psychologii volného času, jeho vlivu na psychiku dětí, mládeže i dospělých a důležitost volného času pro osobnostní rozvoj. Konec kapitoly se věnuje pedagogice volného času jako oboru a vymezení pedagoga volného času, který je důležitým prvkem ovlivňování volného času. Na úplný závěr první kapitoly je vymezeno období mládeže a psychický vývoj v tomhle období.

Kapitola druhá se zaměřuje na volnočasové zájmy a aktivity, jejich definici a zařazení do volného času. Je zde zvlášť vymezen jak zájem, tak i aktivita ve volném čase a jejich důležitost. Dále je zde vymezena zážitková pedagogika, která je součástí volnočasové pedagogiky a v dnešní době se její oblíbenost zvyšuje.

Kapitola třetí vymezuje volnočasové zařízení ve volném čase, které jsou využívány k uspokojování zájmů dětí a mládeže. Jsou zde vymezeny jak školní, tak i mimoškolní instituce, které se věnují volnému času a jeho trávení. Mezi školní instituce patří kluby a družiny, které jsou většinou součástí základních škol. Mezi mimoškolní se řadí střediska volného času, mezi které patří i domy dětí a mládeže, které se specializují na zájmové kroužky. Dále pak následují knihovny, které zase získávají na oblibě. Důležitá jsou také sportoviště a dětská hřiště, kde již není volný čas organizován. Poslední institucí j nízko-

prahová zařízení pro děti a mládež, která jsou již orientována i na poradenství a pomoc dětem a mládeži.

V praktické části je realizován výzkum, který je formou dotazníků. Respondenti byli dotazováni na otázky ohledně volného času a na základě jejich odpovědí, byly výsledky dále zpracovány. Následně byly vyhodnoceny v závěrečném šetření.

Volný čas a jeho smysluplné trávení je součástí oboru sociální pedagogika, protože má velký vliv na osobnost jedince. Jeho trávení ovlivňuje život nejen jedince, ale i jeho okolí. Proto jeho zkoumání pomáhá zjistit potřeby jedince a uspokojovat je. Proto je má bakalářská práce spojena s oborem sociální pedagogika.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

1.1 Pojem volný čas

Pojmu volný čas se věnuje mnoho autorů, a proto každý autor vymezuje volný čas trochu jinak. Například Hofbauer ve své publikaci *Děti, mládež a volný čas* vymezuje pojem volný čas jako „čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností.“ (Hofbauer, 2004, s. 13)

Podle článku *Volný čas a jeho pedagogické zhodnocení* autora Břetislava Hofbauera (2003, s. 152) „volný čas pronikl do života každého člověka, stal se součástí života rodiny a působení školy mimo vyučování, vrstevnických skupin a života člověka v obci. Souběžně s tím pomáhal řešit také vztah k pracovnímu procesu, tj. rozvíjet znalosti, dovednosti i profesní zájmy, zlepšovat kvalifikační připravenost a současně také kompenzovat jednostrannosti působení sféry práce. Významně přispěl a přispívá k rozvoji zájmové sféry člověka, jeho vztahů k druhým lidem a sociálních kompetencí. Nemalý podíl má rovněž na rozvoji občanského život a společenské angažovanosti.“

Podle Pávkové (2014, s. 14) je volný čas doba odpočinku, rekreace a zábavy. Důležitou součástí volného času jsou dle Pávkové zájmové činnosti, např. koníčky či hobby. Také zde patří ztrátové činnosti související s volným časem, jako jsou doba strávená na cestě za zájmovou činností nebo čekání u pokladen.

„Volný čas je částí lidského života mimo čas pracovní a tzv. čas vázaný, který zahrnuje biofyziologické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygienu), chod rodiny, provoz domácnosti, péči o děti, dojíždění za prací a další nutné mimopracovní povinnosti.“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 10)

Pro představu byly uvedeny 3 různé definice pojmu volný čas od různých autorů, kteří se tímhle tématem zabývají. Můžeme si všimnout, že dle každé definice je volný čas definován trochu odlišně. Zatímco Hofbauer vymezuje tento pojem jako čas, který nám připadne po splnění všech našich povinností, ať už patřících k práci či mimo ni, Pávková k tomuto času přidává ještě tzv. ztrátové činnosti, které jsou sice nutné, ale ne pracovní. Poslední definice vymezuje pojem volný čas úzce, a to bez času pracovního a vázaného, do kterého patří ať již potřeby člověka, jako jsou spánek, jídlo či hygiena, či povinnosti jako je zajiš-

tění chodu rodiny či dojíždění za prací či školou, což patří mezi povinnosti mimopracovní. Právě čas, který trávíme mimo práci či školu, ale plníme své povinnosti a potřeby, je dle různých autorů zařazen jinak. Někdo jej řadí do volného času a někdo nikoli. Záleží na vybrané definici, dle které se člověk řídí.

Základy ke způsobu trávení volného času klade **rodina**. Jedná se především o nápodobu rodičů dětmi. Děti mohou přebírat životní styl svých rodičů a do toho spadá i způsob trávení volného času. Není to pravidlem, protože vztahy v rodině jsou různé, ale vliv rodiny na dítě je velmi silný a dítě ovlivňuje již od narození. Rodina může volný čas dětí ovlivnit jak kladně, tak i záporně. Kromě rodiny, která primárně ovlivňuje dítě, jsou zde i jiné vlivy okolí ovlivňující volný čas dítěte. Kromě **vlivu školy, vrstevníků či kamarádů**, to mohou být také např. **hromadné sdělovací prostředky**. Jsou to vlivy, které ovlivňují jedince nepřímou, tzn., že nemají přímo za cíl ovlivňovat osoby a jejich trávení volného času, aby bylo co nejkvalitnější a nejefektivnější. Naopak jsou vlivy, které záměrně ovlivňují děti, mládež i dospělé, aby svůj volný čas trávili co možná nejlépe. Patří mezi ně **instituce**, které mají jasně vymezený cíl, jsou většinou dlouhodobého charakteru a plánují se. Toto záměrné ovlivňování se nazývá **pedagogické ovlivňování volného času**. Pro děti a mládež je důležité, aby jejich volný čas byl pedagogicky ovlivňován, aby se dokázali orientovat v oblastech zájmových činností, které nabízí jejich okolí a aby se snažili kvalitně trávit svůj volný čas. Je velmi důležité, aby vedení bylo velmi empatické a citlivé, účast na zájmových aktivitách by měla být dobrovolná a nabídka zájmových aktivit pestrá a zajímavá. Vzhledem k tomu, že děti mají více volného času než dospělí, je nutné, aby se společnost a blízké okolí zajímalo o to, jak tráví děti volný čas a snažilo se o jeho kvalitní zajištění. Rodina bohužel nemá vždy prostor k zajištění volného času svých dětí, protože rodiče chodí do práce a je pro ně těžké trávit s dětmi všechnen volný čas.

Velmi zajímavý je průzkum studentů z Univerzity Karlovy, který přináší následující zjištění:

- U dětí s výraznějšími poruchami chování se jako příčiny objevují nejčastěji špatná úroveň rodinné výchovy a chudé využívání volného času.
- Mezi vlivy, které se podílely na formování zájmů dětí, uvádějí děti nejčastěji své vrstevníky, dále rodiče, velmi zřídka učitele, téměř vůbec ne vychovatele. (HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. 2008, s. 28)

1.2 Historie volného času

1.2.1 Počátek pedagogiky volného času v 17. století

Historie pedagogiky volného času sahá až do 17. století, kdy jezuité zakládali střední školy, ke kterým patřily školy internátní, kde byla nutnost, aby vychovatelé vyplnili volný čas chovanců, a to jak časově, tak i výchovně. V 17. století volný čas jedinců ovlivňovalo především náboženství, a to náboženství křesťanské. Proto ve většině zařízení, které patřily pod církve, se preferovalo heslo, že *„zahálka a prázdný čas jsou sestrami hříchu“*. Jezuité kladli velký důraz, aby *„zde byla určitá specifika, především smysl pro utváření družnosti ve skupině chovanců a jakési radosti ze života pomocí oslav, při nichž nechyběla ani společná hostina, přátelské posezení s dobrotami, doplněné určitým pořadem či divadlem.“* (Přadka, 2002, s. 15) Hojně se v této době objevuje divadlo a hudba, avšak divadelní představení měly za úkol seznámit diváky s křesťanskými událostmi.

Počátky ovlivňování volného času společnosti jsou spojeny se změnami práce a způsobu života tehdejších obyvatel měst a vesnic, datováno do roku 1648. Lidé tehdy díky změnám ve společnosti začali méně pracovat a začali mít více hodin volného času, který potřebovali nějakým způsobem zužitkovat. (Pávková, Hájek a kolektiv, 2002, s. 21)

Důležitou osobností 17. století byl Jan Amos Komenský, který se zabýval pedagogikou a výchovou. Snažil se prosadit výuku, která by probíhala formou hry. Jeho nejznámějšími publikacemi jsou Velká didaktika či Informatorium školy mateřské, ve kterých se zaměřoval na výchovu dětí. Ovšem pro pedagogiku volného času jako takovou nebyl zásadní osobností. (Přadka, 2002, s. 16)

1.2.2 19. století

V 19. století začali dělníci usilovat o zkracování pracovní doby, která zabírala největší část dne dospělých, dětí a mládeže. Cílem bylo získat dostatek času pro regeneraci po práci, ale také pro sebevzdělávání, rozvoj zájmů či na jinou sociální a veřejnou činnost. Nově se objevují různé aktivity, např. vzdělávací, hudební, divadelní, turistické či a také vznikaly zájmové, odborové či sociální a politické organizace. (Pávková, Hofbauer a kolektiv, 2002, s. 21)

Právě v období 19. století žili významné osobnosti historie, které ovlivnili pedagogiku volného času. Mezi ně patří např. J. J. Pestalozzi, G. Bosco a E. T. Seton. Charakteristickým rysem v Čechách a na Moravě v období 19. století byl rozvoj různých kulturních spolků a sdružení, a také charitativní organizace, které se snažili o naplnění volného času mládeže. Ovšem významný představitel pedagogiky volného času u nás v této době nebyl. (Přadka, 2002, s. 17)

J. J. Pestalozzi

J. J. Pestalozzi je v pedagogice volného času důležitou osobností. Svou výchovnou činností se věnoval především chudým dětem, většinou sirotkům a snažil se je naučit, co je nutné k životu a jak se o sebe postarat. Podle Pestalozziho bylo důležité, aby vychovatel byl schopný hlubokého citu a také se uměl vcítit a zároveň soucítit se svými chovanci a také aby žil s chovanci v radosti, starosti a strasti. Zastává názor, že výchova přinese výsledek až spolu s působením širšího okolí a prostředí. Jedno z jeho nejznámějších děl je *Jak Gertruda učí své děti a Linhart a Gertruda*.

G. Bosco

G. Bosco byl velmi nábožensky založený člověk, který se staral o chudou a opuštěnou mládež. Zastával názor, že ten, kdo se o chlapce stará, je jejich otec a je obětavý a citlivý k problémům chlapců. Odmítal tresty, a když už trestat, tak jen mezi čtyřma očima. Podle G. Bosca by se mělo vychovávat s radostí, aby z toho měli radost obě strany, vychovatel i vychovávaný. Vyžadoval od chovanců hodnotové ctnosti, jako jsou skromnost, pokora či pracovitost a píle. G. Bosco jako vychovatel znal každého chlapce jménem a také jej jménem oslovoval a jednal s každým individuálně, aby je mohl povzbudit. Dále se zaměřil na to, aby chovanci kromě práce a náboženství znali také radost a zábavu, která chovanec a vychovatele spojovala.

E. T. Seton

E.T. Seton byl vzdělaný malíř a spisovatel knih, jenž se zabýval krásami Kanady a USA. Vydával knihy pro děti, které sám napsal a také ilustroval. Důvod, jeho zařazení mezi důležité osoby 19. století je ten, že jako vychovatel zastával názor výchovy v přírodě, která je dobrá pro zdraví a rozvoj osobnosti dětí. Zakládá si na výchově prožitkem, protože proži-

tek si děti nejlépe zapamatují. Proto byl zakladatelem hnutí Woodcraft, což se dá přeložit jako lesní moudrost a myšlenky hnutí byly součástí skautingu, který vznikl v Anglii. Propracoval první systém mimoškolní výchovy, který má již promyšlené cíle. (Přadka, 2002, s. 26)

1.2.3 Vývoj volnočasové pedagogiky ve 20. Století

Velký rozvoj volnočasové pedagogiky nastal právě ve 20. století. Stal se součástí denního režimu každého člověka a pomáhal rozvíjet jak jeho osobní, tak i profesní zájmy. V tomhle období se začalo i mluvit o volném čase v rámci dětí a mládeže, kdy se jejich volnému času začala přisuzovat velká důležitost a to právě vzhledem k jeho výchovnému ovlivňování. Proto také je r. 1900 často nazýván jako **Století dítěte**, kvůli dílu Ellen Key. (Hofbauer, 2003, s. 152-153) Dílo se zabývá dětstvím a jeho významem pro celý život člověka. Bere se už více na zřetel osobnost dítěte a jeho důležitost pro budoucí život. Důležitým dokumentem v českém školství je ve 20. století, konkrétně v r. 1989, **Úmluva o právech dítěte**, která chápe dítě jako lidskou bytost. (Spilková, 2/2005, s. 87) Dalším důležitým dokumentem, který byl přijat s ohledem na děti **Charta OSN**, jež byla vydána OSN r. 1945. Po 2. světové válce vznikl také fond na pomoc dětem, který nesl název Mezinárodní dětský fond neodkladné pomoci, dnes již známý jako **UNICEF**, jež se zbývá humanitární pomocí dětem, které to potřebují. (Bůžek, Michalík, 1999, s. 7)

1.2.3.1 Skauting, tramping a jeho rozšíření u nás

V období před 1. světovou válkou byl nejrozšířenějším volnočasovým hnutím skauting, který byl založen Sirem Robertem Baden-Powelem v Anglii. V Čechách se skautingem začíná zabývat středoškolský profesor Antonín Benjamin Svojsík, který napsal k tomu knihu *Základy junáctví* společně s dalšími autory. Po 1. světové válce se skauting stává vedle Sokola druhou nejvíce uznávanou mimoškolní organizací, která vede k výchově samostatnosti a k životu v přírodě. Rozvíjí se tzv. divoký tramping, který se později přejmenoval na tramping. Během 2. světové války byla činnost těchto organizací zastavena. Poté, co byly organizace několikrát obnoveny a zase zakázány, se znovu obnovila činnost těchto organizací až roku 1969. Aktivním pracovníkem skautingu u nás byl spisovatel Jaroslav Foglar, který psal knihy o trávení volného času chlapců. Kladl důraz na ctnosti, jako jsou obětavost, obratnost, vytrvalost či odvážnost. Jeho knihy se těší velké oblibě ještě i dnes. Jak

příklad bychom mohli uvést knihy Tajemství Velkého Vonta, Záhada hlavolamu či Hoši od bobří řeky.

Tramping je hnutí mládeže, která spontánně a neorganizovaně po skupinkách chodila do přírody. Přespávalo se většinou pod širým nebem, později se stloukaly chatky. Trampové měli specifické oblečení, přizpůsobené pobytu v přírodě a rovněž se u nich vyvinula specifická řeč, tzv. slang.

1.3 Typy volného času

Volný čas můžeme dělit na aktivní či pasivní. Záleží na konkrétním jedinci, který způsob trávení volného času si zvolí, který je vhodnější pro něj a jeho životní styl. Zdravější je rozhodně aktivní trávení volného času, protože přispívá k dobrému zdraví, udržuje jedince v kondici a pomáhá k rozvoji jeho schopností a dovedností.

1.3.1 Aktivní trávení volného času

Aktivní trávení volného času je základním kamenem zdravého životního stylu, který by měl jedinec dodržovat. Protože člověk tráví velkou většinu času v dětství ve škole a v dospělosti v práci, potřebuje svůj volný čas zorganizovat tak, aby se co nejlépe odreagoval a dělal činnosti, které uspokojí jeho zájmy a rozvíjí jeho dovednosti. To zajišťuje kvalitní trávení volného času a předchází sociálně patologickým jevům, ke kterým jinak může být člověk náchylný. (Přadka, 2002, s. 65)

„U dětí a mládeže rozlišujeme následující formy aktivit:

- *fyzická aktivita realizovaná organizovanou tělovýchovou a sportovní činností a neorganizovanou tělovýchovou a sportem*
- *zájmová činnost s účastí na práci ve výtvarných, přírodovědeckých, technických, hudebních kroužcích apod.*
- *pohyb na čerstvém vzduchu spojený s fyzickou aktivitou (s turistikou, prací na zahradě apod.)*
- *společenská činnost prováděná v co nejvyšší míře*
- *venku a při pohybové aktivitě*
- *zábava kompenzující duševní napětí a přispívající k rozvoji osobnosti“ (MŠMT, 2002, s. 6-7)*

Základem pro to, zda si dítě zvolí aktivní či pasivní trávení volného času je zakotveno již od malička v rodině. Rodiče jsou pro dítě vzor, a pokud budou přistupovat k volnému času aktivně, je pravděpodobné, že jejich dítě v tom bude pokračovat a přisvojí si aktivní způsob trávení volného času a bude jej nadále vyhledávat i dospívání či dospělosti. Pokud je tomu v rodině naopak a je zde využíváno pasivního trávení volného času, pravděpodobně to bude vyhledávat později i dítě. Nemusí to být ale pravidlem.

1.3.2 Pasivní trávení volného času

Pasivní trávení volného času je opakem aktivního. Pokud tedy aktivní způsob je vhodný pro využívání volného času, potom pasivní je naopak spíše nevhodný. Pokud dítě není vedeno k aktivnímu trávení svého volného času, přichází na řadu jeho trávení aktivní, které může vést až k sociálně nežádoucím jevům. Vznik těchto jevů, může být ovlivněn jak rodinou, tak i nevhodným trávením volného času.

„Do této skupiny dětí a mládeže se zvýšeným rizikem výskytu společensky nežádoucích jevů patří

- *chroničtí sledovači televize, filmů a počítačových her*
- *mládež bloudící po ulicích a restauračních zařízeních a ubíjející nudu*
- *mládež vyhledávající dramatické a dobrodružné aktivity zástupným způsobem; pomocí násilí, kriminality, drog, alkoholu apod.“ (MŠMT, 2002, s. 11-12)*

Pasivní trávení volného času by se mělo co nejvíce omezit, protože neprospívá zdraví, ale ani socializaci dítěte.

1.4 Funkce volného času

Vhodné organizování a trávení volného času je pro lidský život velmi důležité a plní několik důležitých funkcí. Podle Pávkové (2014, s. 14-16) mezi funkce volného času patří funkce výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní.

Funkce výchovně-vzdělávací funguje jako záměrné ovlivňování osobnosti vychovávaných. Působí na psychickou, ale také sociální a fyzickou stránku osobnosti a rozvíjí jedincův rozum či emoce. Úspěch výchovně-vzdělávací funkce spočívá ve vhodně zvolených pedagogických prostředcích. Ve volném čase se uspokojují potřeby, rozšiřují se zájmy a jedinec má možnost rozšiřovat si své schopnosti. Důležité je sociální učení, kde si jedinec přijímá za své dovednosti, které mu umožňují kvalitní život mezi lidmi.

Další funkcí, kterou plní volný čas, je **funkce zdravotní**, která podporuje zdravý vývoj jedince z hlediska věku či osobnostních zvláštností tak, aby vyhovovalo jedincovu životu. Důležité je zařazovat pohybové aktivity především u jedinců školního věku, protože ve škole nemají dostatek pohybu. Vhodné je vést jedince k vhodnému stravování, aby správně jedli a dodržovali pitný režim. A v neposlední řadě by se jedinci ve volném čase měli naučit vhodným hygienickým návykům a také umět si udržet návyky již vypěstované.

Funkce sociální je důležitá pro rozvoj sociálních vazeb a vztahů, navazují se přátelství s jedinci, kteří mají podobné zájmy. Důležité je rozvíjet sociální percepci a zdokonalovat se v komunikaci.

Další základní funkcí, kterou plní volný čas je **funkce preventivní**, která je velmi důležitá jako prostředek prevence před patologickými jevy, jakými mohou být lhaní, podvádění, šikana či vandalismus. Aktivity volného času, které jsou vhodně zvoleny, mohou působit jako nespécifická primární prevence, protože u dítěte, které vhodně využívá volný čas a má mnoho zájmů a koníčků je méně pravděpodobné, že podlehne špatnému působení okolí. (Pávková, 2014, s. 14-16)

Ve větší či menší míře se všechny tyto funkce prolínají a u různých organizací a institucí vyplňující volný čas se vyskytují různě podle toho, na kterou cílovou skupinu se orientují.

1.5 Faktory ovlivňující volný čas

Volný čas podněcuje několik faktorů. Mohou mezi ně patřit různé instituce, které ovlivňují volný čas. Mezi nejčastější subjekty, které ovlivňují volný čas, patří:

- rodina,
- kamarádi,
- vrstevníci,
- školy,
- různé státní instituce,
- církev či
- soukromé subjekty. (Hájek, 2004, s. 30)

1.6 Pedagogika volného času

Pedagogika volné času se řadí mezi jeden z mnoha oborů pedagogiky., je to tedy věda o výchově, která probíhá mimo školu. Je to mladý vědní obor, který vznikl ve 20. století, proto stále ještě nejsou úplně vyjasněny některé pojmy. Kromě pojmu pedagogika volného času se také často používá pojem výchova mimo vyučování. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 66-67)

Hájek (2004, s. 34) cituje ve své knize definici pedagogiky volného času dle Webera:

„Pro pedagogiku volného času je zde nelehký úkol výchovy k opravdovému volnu:

- *vychovat osobnost schopnou samostatného tvořivého života a dalšího rozvoje a zároveň i nést zodpovědnost za svá rozhodnutí;*
- *vychovávat občany akceptující své morální i další závazky vůči druhým a zároveň schopné kooperace a všech sociálních mechanismů s ní souvisejících;*
- *vzdělávat k co nejširšímu společenskému uplatnění vzhledem k předpokladům jedince.“*

Má své nezastupitelné místo v životě všech lidí, ať už dětí, mládeže či dospělých.

1.6.1 Osobnost pedagoga volného času

Vymezení pedagogického pracovníka, a tedy i pedagoga volného času je v zákoně č. **563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících**, ve znění pozdějších předpisů. Pedagog volného času se spolu s vychovatelem řadí mezi pedagogické pracovníky, a to proto, že vykonává přímou výchovně vzdělávací činnost. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 68) Aby člověk byl dobrým pedagogem, je otázka, zda se jím dá stát, či vlohy pro pedagogiku jsou vrozené. Dle Pávkové (2014, s. 103) dobrý pedagog má jak vlohy vrozené, tak i získané během procesu učení. Jednání, která nejsou žádoucí.

- Pasivní – není žádoucí ani velmi pasivní přístup, kdy pedagog není schopen se před dětmi prosadit.
- Agresivní - není vhodný pedagog zbytečně agresivní, který může u dětí budít strach a úzkost.

Jednání, které je vhodné, aby jej pedagog prosazoval, je jednání asertivní. Je to jednání, díky kterému je pedagog upřímný, slušný a respektuje druhé. A to samé většinou může očekávat i od ostatních. Manipulativní jednání může být též pro pedagogy úspěšný, avšak

pouze v případě, že pedagog pozná individuální zvláštnosti dětí a dokáže je vyzdvihnout, a dokáže vhodně vyjadřovat kritiku tak, aby ji dítě či mládež dokázali přijmout.

Jelikož pedagog ovlivňuje především děti a mládež, jsou požadavky na jeho osobnost velmi vysoké. Ovlivňuje přece budoucí generaci a musí se snažit, aby jeho vliv byl co nejlepší a nejkvalitnější a ovlivňoval děti a mládež kladně. Důležité je, aby pedagog volného času celoživotně rozvíjel svou osobnost, aby nacházel nové směry výchovy a zdokonaloval tak přístup k druhým.

1.7 Děti a mládež ve volném čase

Děti a mládež mají oproti dospělým více volného času, a proto je třeba jej jistým způsobem usměrňovat. V dnešní době se najde spousta dětí, které mají sice dost volného času, ale nedokážou jej vhodně využít. Důležitým prvkem u dětí a mladých lidí je různá míra samostatnosti. Odvíjí se především od věku dítěte a jeho psychické a fyzické vyspělosti dítěte. Děti a mládež chtějí trávit svůj volný čas v různých prostředích i v různých skupinách. Mohou čas trávit se svými blízkými doma, ve škole se svými vrstevníky, v institucích mimo vyučování či v různých prostředích mimo domov. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 66)

1.7.1 Charakteristika věku žáků 2. stupně Základních škol

Věk žáků 2. Stupně Základních škol, tedy 11-15 let, je označován též jako období puberty. Je to věk, kdy se tělo mění z dítěte v dospělého člověka. Dochází k fyzickým i psychickým změnám. Díky hormonům, které se začínají produkovat v těle, jsou osoby v tomto období méně vyrovnané a jsou více výbušné.

„Typická je nerovnováha mezi poměrně vyspělou rozumovou a tělesnou složkou a nevyzrálostí citů a sociálních vztahů. Toto věkové období je někdy nazýváno obdobím druhého vzdoru, který se projevuje zejména ve zvýšené kritičnosti k autoritám.“ (Hájek a kol., 2008, s. 91)

Sociální vztahy se v tomto období zhoršují, především vzhledem k autoritám. Osoby v tomto období většinou nerespektují autority, ale míra respektu k autoritám závisí na předchozí výchově a zkušenostech.

Dle Hájka a kol. (2008, s. 91) probíhá období dospívání u každého období jinak. U dívek tohle období probíhá dříve než u chlapců a také se odlišně chovají. Období dospívání má

obvykle 2 fáze, kdy první fáze je bouřlivější, zatímco druhá fáze je klidnější. Vývoj těchto fází závisí především na charakteru sociálních vztahů, které jsou v prostředí, kde vyrůstá.

1.7.2 Vztah dětí a mládeže k volnému času

Na volný čas dětí a žáků má velký podíl jejich **vztah k aktivitám a institucím**. Důležitý je též vliv dospělých organizátorů, kteří se zaměřují na různé oblasti zájmů dětí a mládeže. Součástí volného času je zlepšování sociálních dovedností, čímž jim pomáhají právě dospělí organizátoři, kteří jejich výchovu ve volném čase rozvíjí. Tyto dvě skupiny, a jedné straně děti a mládež a na straně druhé dospělí, se navzájem ovlivňují v různých oblastech. (HOFBAUER, B., 2003, s. 35)

V dnešní době se výrazněji projevuje sociální nerovnost a tím i rozdílné trávení volného času dětí a mládeže v různých sociálních vrstvách, což některým znemožňovalo zdravý vývoj jak tělesný a psychický, tak sociální. Důvody, znemožňující vhodné trávení volného času, může být netolerance různých menšin. (HOFBAUER, B., 2003, s. 35)

2 ZÁJMY A AKTIVITY

2.1 Zájmy a zájmové činnosti

Zájmová výchova je u nás v České republice zakotvena ve Školském zákoně z roku 2004, konkrétně §111, kde je vymezeno zájmové vzdělávání jako náplň volného času. Vzdělávání zaměřené na volný čas má na starosti, stejně jako školní vzdělávání, Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. Konkrétní zájmy se pak vymezují ve Vyhlášce 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání. (Kaplánek, 2012, s. 132)

Abychom porozuměli zájmové činnosti, musíme si nejdříve ujasnit, co to vůbec **zájem** je. Čáp a Mareš (2001, s. 149) definují zájem jako „*získaný motiv, který se projevuje kladným emočním vztahem jedince k určité skutečnosti a k určitému druhu činnosti. Zájem se projevuje soustředěním pozornosti v příslušném směru, realizací příslušné činnosti, uspokojením z ní, a naopak nelibostí při jejím omezování.*“

Zájem patří mezi jevy psychické, také spadá mezi motivy, které jsou významné pro lidské jednání, protože rozvíjí jedincovu osobnost. Oblast zájmů se tvoří během života a jsou to předpoklady, které jsou získané učním a úzce souvisí se schopnostmi. Zájmové činnosti jsou dobrovolné a slouží k odpočinku, zábavě i relaxaci jedince.

Jako základ aktivit ve volném času jsou činnosti, které jsou založeny na zájmu jedinců. Organizování a vedení dětí i dalších účastníků vede k naplňování volného času a rozvíjení, navozování i usměrňování zájmů. Protože jsou lidé tvorové společenští, nejvíce zájmů je organizováno v různých skupinách, nejvíce jako skupiny s pevnou organizační strukturou, např. různé kroužky, oddíly, soubory a kluby, nebo neformálních skupiny, což mohou být např. volná sdružení sběratelů nebo fankluby. Pozitivní výsledky přináší vedení kolektivu odborným vedením, které následně přináší uspokojení z dosaženého úspěchu. (Hájek, 2008, s. 163)

Zájmy jsou často vyvolány určitými potřebami, ale přesto nejsou totožné. Zájmy jsou rozvinuty na základě potřeb dětí, mládeže či dospělých, které již existují, a umožňují jejich uspokojení a ovlivňují charakter i vzniknutí dalších potřeb. Zájmy souvisí se zaměřením osobnosti lze jej popsat jako stálé snahy věnovat se předmětům a činnostem, které jedince upoutají svou poznávací nebo citovou stránkou. Člověk přikládá zvláštní hodnotu zajímavému předmětu nebo činnosti a proto se aktivně snaží o aktivní setkávání s ní. Dosažení cíle je doprovázeno kladným citovým naladěním i uspokojením. Zájmy vedou osobnost

k aktivitě a snaží se vyvolat určitý motiv k činnosti, která je zaměřená určitým směrem, a proto mají zájmy **aktivačně-motivační vlastnost**. Zájmy těsně navazují na vlohy i schopnosti, které člověk podmiňují k úspěšnému vykonání činnosti. Zájem vzbuzuje snahu po tom, aby jedinec byl aktivně ve styku s předmětem jeho zájmu, by jej poznal a zvládnul a vyvolává silné citové prožívání aktivit. (Pávková, Hájek a kol., 2002, s. 93)

Na pojem zájmy navazuje pojem zájmová činnost, která s tím úzce souvisí. Na definici zájmových činností se různí autoři v podstatě shodují. Pro představu zde uvádím definice, které jsou různě formulované, ale mají podobný pohled na to, co to vlastně zájmové činnosti jsou.

„Zájmové činnosti mají mezi ostatními volnočasovými aktivitami výsadní postavení. Lze je chápat jako cílevědomé probouzení, upokojujání a rozvíjení zájmů a zároveň i schopností. V průběhu zájmových činností dochází také k uspokojování významných potřeb, např. potřeby poznávání, seberealizace, příslušnosti k sociální skupině, sociálních kontaktů, potřeba pohybu apod.“ (Pávková, 2014, s. 66)

Podle Pávkové, Hájka, Hofbauera a kol. (2002, s. 92) *„zájmové činnosti chápeme jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci.“*

Zájmová činnost dětí a mládeže je v této době institucionálně zajištěná a zabezpečená. Tyto instituce se zaměřují na rozvoj zájmů dětí a mládeže. Zde patří např. domy dětí a mládeže či střediska volného času, které jsou součástí systému výchovy a nejčastěji svědčí o tom, v jak dobrém stavu je ekonomika i školská politika určitého státu. Klubová zařízení, která jsou určena pro děti a mládeže se vyskytují ve všech státech Evropy. Důležitý je volný čas u dospívajících jedinců, kdy se vyhraňují jedincovi potřeby a zájmy. (Spousta, 1998, s. 12)

2.1.1 Typy zájmů

Zájmy lze dělit do několika skupin. Pávková (2014, s. 67) dělí zájmy a zájmové činnosti jako zájmy buď **aktivní**, neboli také produktivní, anebo **receptivní**. Neoznačuje zájmy jako pasivní, protože nějakou míru aktivity člověk při plnění zájmů projevuje. Jako příklady receptivních zájmů uvádí sledování sportovních utkání, ale naopak provozování sportu označuje jak aktivní zájem. Výchova se snaží vést především k podpoře aktivních zájmů,

ale některé receptivní zájmy mohou být ve výchově velmi žádané. Mezi takové zájmy např. četba, poslech hudby nebo návštěva představení v divadle.

Z hlediska času můžeme zájmy dělit na krátkodobé či dlouhodobé z hlediska kvality na hluboké a povrchní. Jako kvalitní zájmy označuje Pávková (2014, s. 67) zájmy hluboké a dlouhodobé, kdy jedinec má jeden či několik hlubších zájmů. Můžeme zde najít rozdělení i z hlediska společenských norem, a to na žádoucí a nežádoucí. Mezi žádoucí zájmy patří zájem o sport, kulturu či společenské dění, naopak mezi nežádoucí patří alkohol, drogy či hráčství

2.2 Volnočasová aktivita jako činnost

Aktivity ve volném čase se uplatňují při různých sociálních prostředích jedince a také při hraní rolí, které si v sociálních skupinách osvojujeme. Je třeba dokázat, jak jsou účinné volnočasové aktivity v různých etapách, kterými si člověk během života prochází a jak se aktivity, jímž se věnoval v období dětství a mládí, promítají do jejich dospělého života. (Hofbauer, 2003, s. 156)

Ve volném čase velmi záleží na tzv. **míře aktivity**, což znamená kolik úsilí a námahy je člověk schopen vyvinout, aby dosáhl svých plánů a cílů. Příkladem mohou být lidé, kteří mají rádi sport, ale dívají se na sport pouze v televizi. V tomhle případě nevyvinou značnou aktivitu, aby viděli jejich oblíbený sport naživo či jej dokonce hráli. Naopak lidé, kteří aktivně sportují a třeba i musí šetřit peníze z práce, aby se mohli věnovat sportu, co je baví, vyvíjí velkou snahu a aktivitu k tomu, aby dosáhli svých cílů.

2.3 Zážitková pedagogika (výchova zážitkem či prožitkem)

Zážitková pedagogika v České republice je poměrně mladou pedagogickou disciplínou a navazuje na směr v Německu, který se tvořil již ve 20. století. (Palestra, 2013, s. 11)

Zážitková pedagogika, též učení prožitkem, je jedna z forem pedagogiky volného času, jejíž koncept byl v ČR publikován poprvé až roku 2004 Jiráskem. Zážitková pedagogika by mohla být definována jako pedagogika provázena silnou emocí. Je založena na schopnosti paměti pamatovat si informace, jež doprovázela jistá silná emoce. Při zážitkové pedagogice je takový stav uměle vyvolán, aby se s ním následně dalo pracovat, něco jako zpětná vazba. (PALESTRA, 2013, s. 10) Každý účastník má z určité aktivity různý prožitek a u každého se utkví v paměti jiný moment aktivity. Vliv prožitku na jedince je tedy

individuální. Zážitky ovlivňují život jedince a ozvláštňují jej. (HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. 2008, s. 175)

Podle výzkumu je způsob učení, který si nejlépe vybavíme i po delší době, je učení prožitkem. Posloucháme většinou sluchem, či se učíme zrakem. Ale právě u těchto způsobů není míra zapamatovatelnosti tak vysoká, jako právě u učení prožitkem. Pro přehled uvádím tabulku z výzkumu IBM a UK Post Office dle Svatoše a Lebedy (2005, s. 17)

	Co slyšíme	Co vidíme	Co zažijeme
Po 3 týdnech	70%	72%	85%
Po 3 měsících	10%	32%	65%

Tab. 1: Zapamatovatelnost učení 1T

Tabulka ukazuje, že v nejvyšší míře je učení nejúčinnější stylem prožitku, abychom si zapamatovali co nejvíce informací. Když si všimneme míru zapamatovatelnosti po 3 týdnech, jsou hodnoty podobně vysoké. Hodnoty po 3 měsících už srovnatelné nejsou, protože tam převažuje učení prožitkem a naopak, v učení, kdy jen posloucháme, není míra zapamatovatelnosti tak vysoká.

Cílem pedagogiky prožitku je, abychom výsledky prožitých událostí mohli uplatnit v jiných situacích. To bychom mohli nazývat jako zkušenost. Tato forma učení není cílem, nýbrž jen jakýmsi prostředkem k dosažení cíle. (JIRÁSEK, 2004, s. 14-15) Dle příručky pro učitele by měla zážitková pedagogika splňovat několik kritérií. Měla by dbát na aktivitu žáků a studentů a staví na prožitku, jakožto prostředku k osobnímu rozvoji a využívá k tomu především zážitku ze hry. Spojuje se zde tedy aspekt hry a výchovy. Do učení se zapojuje celá osobnost člověka a jde zde především o rozvoj znalostí, dovedností či postojů. (HANDOUT PRO UČITELE, 2013)

2.3.1 Kolbův cyklus učení

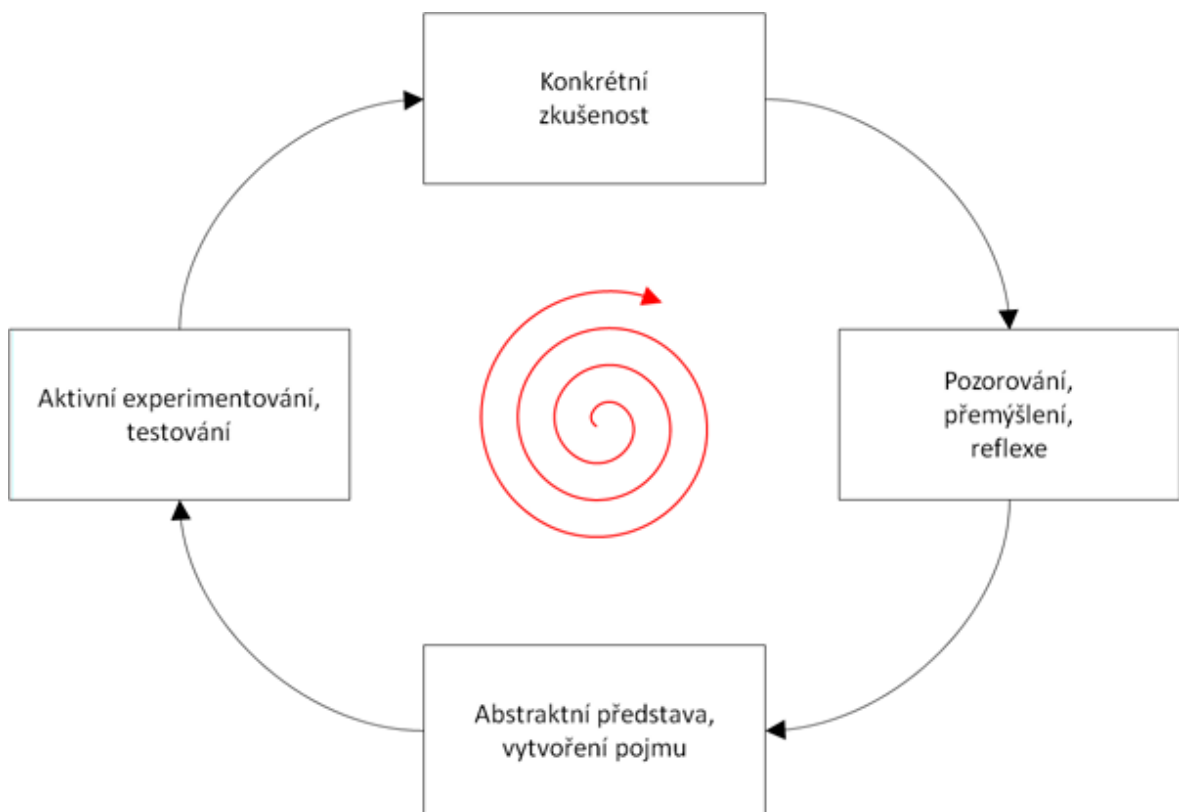
Jedna z nejrozšířenější teorie učení a získávání znalostí je nazýván jako Kolbův proces učení. Je to teorie, jenž se uplatňuje v rámci zážitkové pedagogiky. Východiskem pro tuto teorii je, že celých 80% lidského poznávání pochází z osobních zážitků, které nejsou pře-

nosné z osoby na osobu. Právě nepřenositelnost zážitků zvyšuje šanci zapamatování nových poznatků. (Handouty pro učitele, 2013)

Tento proces má celkem 4 fáze:

- „**Akce** („něco se přihodilo“).
- **Ohlédnutí** (co se stalo?).
- **Zhodnocení** (rozšíření našeho poznání vypracováním teorie, popřípadě změnou teorie existující).
- **Plán pro příště** – aktivní experimentování, plánování, generalizace závěrů do nových konceptů, testování nových koncepcí (změny našeho poznání, nové zkušenosti, poučení ze zkušenosti).“ (Tamtéž, 2013)

Lépe jsou fáze vidět při grafickém znázornění In ManagementMania.com (c2011-2019)

Obrázek č. 1: Kolbův cyklus učení 1

Prázdninová škola Lipnice

V dnešní době nejnámější institucí v České republice, jež se zabývá převážně výchovou prožitkem, je Prázdninová škola Lipnice. Její vznik se datuje do r. 1977. Po letech, v r.

1991, se stala součástí organizace Outward Bound, která byla založena jako škola přežití pro britské vojáky námořnictva. R. 1993 založila Outward bound – Česká cesta s.r.o., která nabízí zážitkové kurzy především pro firmy.

Řadí se mezi neziskové organizace, ve které pracuje přes 100 zaměstnanců. V Prázdninové škole Lipnice jde především o všestranný rozvoj osobnosti jedince. Pořádají kurzy, ve kterých se najde hlavně pohyb a hra, které jsou pro rozvoj důležité. Kurzy jsou určeny pedagogům, žákům i široké veřejnosti.

Prázdninová škola Lipnice začala v r. 2004 vydávat odborný časopis **Gymnasion**, který se zaměřoval na zážitkovou pedagogiku. Řadu článků publikují odborníci. Od roku 2008 přešlo publikování na Nadační fond Gymnasion. (Prázdninová škola Lipnice, c2019)

3 MOŽNOSTI TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU ŽÁKŮ VE ZLÍNSKÉM KRAJI

Možností trávení volného času je ve Zlínském kraji velké množství. Patří mezi ně instituce školní nebo mimoškolní. V obou typech institucí však musí být člověk, který má k tomu potřebné předpoklady. Nejčastěji je tím člověkem pedagog volného času.

3.1 Školní družiny a školní kluby

Školní družiny a školní kluby patří mezi instituce, které vychovávají žáky **mimo vyučování**. Jejich fungování je vymezeno ve **Školském zákoně 561/2004 Sb.** a ve **vyhlášce č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání**.

Většinou jsou zřízeny v rámci školy a chodí zde děti a mládež během školního roku a někdy také během prázdnin, pokud mají zaměstnané rodiče. Školní družiny jsou zřízeny pro děti od 1. do 5. ročníku a školní kluby jsou pro žáky od 6. do 9. ročníku. (PÁVKOVÁ, J., HOFBAUER, B., HÁJEK, B. 2001. S. 117-118)

Žáci se v těchto institucích věnují především zájmovému vzdělávání. Mají vlastní vzdělávací program, který vychází především ze zájmů a potřeb každého žáka zvlášť. Je tedy individuální záležitostí každé družiny a každého klubu. Dle databáze MŠMT se počet školních klubů a družin v ČR každoročně zvyšuje. Pávková (2014, s. 38) vidí jako cíl školních družin v umožnění odpočinku dětem po vyučování (např. pohybové aktivity, hry) a jejich přípravě na vyučování následující den (např. psaní domácích úloh či učení na testy). Pohybové a klidové aktivity se střídají. Školní družiny se nesnaží zájmy specializovat, ale vytváří pestrou škálu zájmových aktivit pro děti, aby dítě mohlo zkusit co nejvíce zájmových činností.

Naopak školní kluby už jsou více zaměřené na konkrétní zájmové činnosti. Mohou být realizovány buď ve škole, nebo i mimo školu a jejich nabídka již reaguje na zájmy žáků. Poskytují více volnosti žákům, protože na 2. stupni ZŠ jsou již žáci více samostatní a nejsou zde jen z nutnosti dohledu, ale mohou si už svůj volný čas více organizovat sami. Role vychovatele spočívá v podněcování žáků, aby si pokud možno samy plánovali činnosti, podněcuje jejich samostatnost. (PÁVKOVÁ, J., HOFBAUER, B., HÁJEK, B. a kol. 2001. s. 120)

3.1.1 Školní družiny a kluby ve Zlínském kraji

Každý rok se vydává výroční zpráva, která mapuje stav a rozvoj vzdělávací soustavy ve Zlínském kraji za určitý rok. Je v souladu s **§10 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, tedy tzv. Školským zákonem, ve znění pozdějších předpisů**. Nejaktuálnější zprávou je zpráva vydaná roku 2019, která shrnuje údaje ze školního roku 2017-2018. Podle této statistiky bylo ve sledovaném školním roku ve Zlínském kraji 257 školních družin a školních klubů bylo 79 celkem. Pro lepší přehled jsou údaje vloženy do tabulky.

Tabulka č. 2: Školní družiny a kluby ve školním roce 2017-2018

	Počet ve školním roce 2017-2018	Počet přijatých žáků ve školním roce 2017-2018
Školní družiny	257	16 662
Školní kluby	79	7 868

Podle výkazu jsou školní družiny ve velké převaze oproti školním klubům. Je to proto, že žáci na 1. stupni ZŠ jsou zde většinou z důvodu toho, že rodiče jsou déle v práci, a proto potřebují zajistit dozor svým dětem. Naopak žáci na 2. stupni ZŠ už si většinou svůj volný čas raději organizují sami.

3.2 Střediska volného času

Střediska volného času patří mezi instituce zájmového vzdělávání. Jejich fungování je vymezeno ve **vyhlášce 74/2005 Sb. O zájmovém vzdělávání**. Pávková (2014, s. 42-43) rozděluje střediska volného času na 2 typy, a to domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. **Domy dětí a mládeže** nabízí širokou škálu zájmových činností, které jsou určeny pro všechny věkové kategorie. **Stanice zájmových činností** se již specializují na konkrétní zájmovou činnost. Většina zájmových činností je v již zmíněných institucích **pravidelná** a vychází z potřeb a přání uživatelů. Také vychází z toho, zda mají vhodné prostory a lektory pro zajištění zájmových činností. Tyto instituce zajišťují i příležitostné akce, mezi které mohou patřit různé výlety, dny pro děti či oslavy svátků. Střediska volného času také zajišťují **tábory**, které se uskutečňují v době letních prázdnin, a buď mohou být spojeny i

s nocováním, nebo jsou realizovány jako denní docházení, kdy ráno rodiče své děti dove-
dou na určené místo, přes den trvá tábor a večer si děti berou rodiče zpět a odchází domů.

Další činností, které se střediska volného času věnují, je osvětová činnost. Poskytují od-
bornou pomoc pro ostatní subjekty, které se věnují volnočasovému poskytování zájmových
činností. Pomoc může být formou školení, seminářů či přednášek a pomáhají při **prevenci
sociálně patologických jevů**. (HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., 2008, s.
143)

3.2.1 Střediska volného času ve Zlínském kraji

Údaje jsou každoročně zveřejňovány ve Výroční zprávě o stavu a rozvoji vzdělávací sou-
stavy ve Zlínském kraji, jež vydává Zlínský kraj. Nejaktuálnější údaje jsou re školního
roku 2017-2018 a byly vydány v březnu 2019.

Střediska volného času jsou ve Zlínském kraji instituce, které jsou nejčastěji zřizovány
obcemi. V tomto kraji působí 21 SVC, které jsou zřizovány obcí, 1, které je zřízeno jinou
právní osobou, která se nachází v obci Velehrad, kde je zároveň i střední škola a zři-
zovatelem je církev. Další je samostatná organizace, která je zaměřena jen na jednu oblast
zájmové činnosti, a ještě jedna v Kroměříži jako součást organizace. Celkově tedy působí
ve Zlínském kraji k roku 2018 **24 středisek volného času**. Tyto střediska nejsou pouze pro
děti a mládež, ale i pro dospělé a nejsou vázány na školy. Celkem bylo v roce 2018 zapsá-
no 21 364 účastníků. Podle statistiky tedy byl zaznamenán velký nárůst účastníků, a to jak
v pravidelných zájmových činnostech, tak i v jednorázových zájmových činnostech. Velký
zájem je též o městské a příměstské tábory, kde v roce 2018 bylo uskutečněno 457 táborů,
kterých se zúčastnilo 11 043 účastníků.

Tabulka č. 3: Činnost středisek volného času ve Zlínském kraji

	Počet	Počet uživatelů
Kroužky	-	21 364
Jednorázové akce	3 522	320 930
Městské a příměstské tábory	457	11 043

Dle získaných dat můžeme vidět, že činnost středisek volného času ve Zlínském kraji je
velmi úspěšná a těší se značné oblibě.

3.3 Knihovny

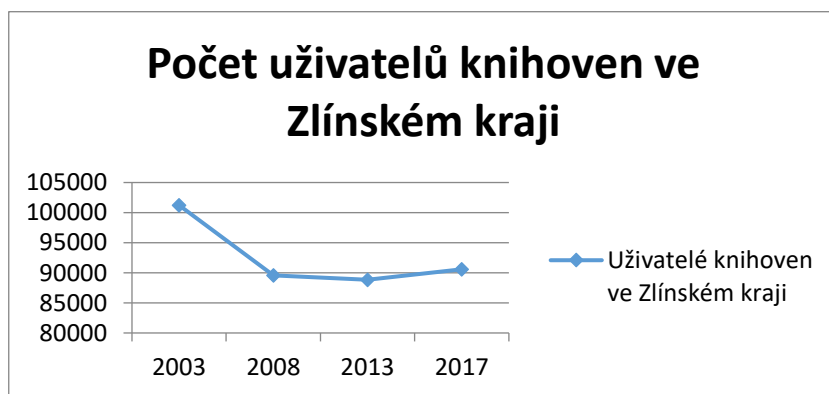
Knihovny do volného času neodmyslitelně patří. I když v dnešní době knihy a čten ustupují internetu, pořád mají zde své neodmyslitelné místo. Knihovna je instituce, která spojuje informační, kulturní a také vzdělávací instituce. Je to místo, kde se člověk může sebevzdělávat i relaxovat. Knihovny mohou mít různé zřizovatele, jako jsou kraje, obce či města nebo určitá instituce. Knihovny poskytují různé služby, záleží na zřizovateli. Mezi základní služby patří vypůjčování knih, které mají k dispozici, přístup k internetu či různé akce a besedy. Některé akce jsou pouze pro registrované uživatele knihoven, jako je vypůjčování knih, ostatní jsou i pro širokou veřejnost, např. besedy a různé akce.

3.3.1 Knihovny ve Zlínském kraji

O knihovnách ve Zlínském kraji byla v roce 2018 vydána publikace, která popisuje 15 let vývoje a práce knihoven konkrétně ve Zlínském kraji, a to od roku 2003 do roku 2017. Publikace byla vydána pod záštitou Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně.

Dle Tomancové (Tomancová a kol., 2018, s. 7) je ve Zlínském kraji k roku 2017 přesně 303 knihoven, které mají ještě 92 poboček. Síť knihoven ve Zlínském kraji je tvořena 4 hlavními knihovnami, mezi které patří knihovna Kroměřížska, knihovna Bedřich Beneše Buchlovana, Masarykova veřejná knihovna Vsetín a Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně. Pod každou z těchto knihoven dále spadají menší knihovny.

Od roku 2003 počet návštěvníků knihoven výrazně poklesl. Dle grafu z roku 2018 (Tomancová, 2018, s. 9) můžeme vidět pokles od roku 2003 po rok 2013. Od roku 2013 se návštěvnost ustálila a trochu i zvýšila.

Graf č. 1 - Uživatelé knihoven

3.4 Sportoviště a dětská hřiště

Do volného času dětí a mládeže zařazujeme také **dětská hřiště** a jiné **venkovní hrací plochy**. Mělo by to být bezpečné prostředí pro děti, které je mimo ulici či parkoviště, kde by dítěti nemělo hrozit nebezpečí. Děti si zde hrají, mohou zde rozvíjet svou **osobnost**, jejich **fyzické schopnosti a dovednosti**. Často jsou dětská hřiště místem, kde děti navazují první sociální vztahy se svými vrstevníky a tráví zde společně svůj volný čas hrou. (PÁVKOVÁ, J., HOFBAUER, B., HÁJEK, B., 2008, S 164-166)

U každého dětského hřiště by měl být vymezen návštěvní řád, kde je vymezeno jak se chovat a naopak nechovat na hřištích, aby zde bylo bezpečno. Je zde velké riziko zranění a úrazů, proto se musí na sportovištích a dětských hřištích dbát na zvýšenou opatrnost. (DUPAL, 2016, s. 2-3)

V dnešní době jsou velmi populární dětská hřiště s použitím materiálů z přírody, např. dřevo, kameny, travnaté plochy. Tvoří se z nich různé prolézačky a děti se tak seznamují s přírodními prvky a jsou vedeny k ochraně přírody.

3.5 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež nejsou definována ve Školském zákoně, ale jsou definovány v **zákoně 108/2006 Sb. o sociálních službách**, konkrétně §53. Je to zařízení, které je určeno dětem a mládeži, a poskytuje se ambulantně. Poskytuje se dětem ve věku 6-26 let, které jsou ohroženy společensky nežádoucími jevy. Služba se snaží předcházet nebo snížit rizika, která souvisí s jejich životem. Snaží se, aby se děti a mládež lépe orientovali v sociálním prostředí a snaží se jim pomoci řešit nepříznivé životní situace, do kterých se dostaly. (In. Česká asociace streetwork o.s., 2008)

Mezi nejčastější uživatele nízkoprahových zařízení patří děti a mládež:

- **v obtížné životní situaci** (narušená rodina, problémy ve škole, nízká sociální úroveň)
- **ohrožení sociálně patologickými jevy** (kriminalita, násilí, záškoláctví, užívání návykových látek)
- **s vyhraněným názorem, který nepřijímá společnost** (ideologické skupiny, gangy)

(HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., 2008, S. 150-151)

Nízkoprahová zařízení jsou zaměřena na **prevenci, využití volného času a sociální služby** poskytované uživatelům. Cílem je začlenění dětí a mládeže do běžného života a pozitivní změna v jejich životě. Sociální pracovníci se snaží:

- **podporovat uživatele**, aby zvládli svoji nelehkou situaci,
 - **podporovat začlenění do společnosti**,
 - **naučit uživatele sociální dovednosti**,
 - **poskytovat pomoc psychickou, fyzickou, právní a sociální.**
- (http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf)

3.5.1 Nízkoprahová zařízení ve Zlínském kraji

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež ve Zlínském kraji jsou součástí prevence kriminality pro tento kraj. K roku 2011 bylo registrováno 10 nízkoprahových zařízení ve Zlínském kraji. K roku 2016 už bylo evidováno 15 nízkoprahových zařízení. Zařízení jsou spojena s terénní službou, která se realizuje především na sídlištích, kde je velká koncentrace lidí na malém prostoru. Dále se pracovníci soustřeďují na vytváření preventivních programů na školách.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÁ ČÁST

Ve výzkumné části se snažím zjistit, jakým způsobem tráví mládež v současné době svůj volný čas a pokud čas netráví kvalitně, zda jsou metody, jak docílit jeho zkvalitnění. Podle Hofbauera (2003) je třeba, aby každý jedinec trávil svůj volný čas smysluplně a vytvářeli se u něj hodnoty, které následně zvyšují nejen kvalitu jeho života, ale i jedinců ostatních a cele společnosti.

Děti a mladí lidé mohou své aktivity realizovat buďto sami, nebo jejich volný čas mohou ovlivňovat dospělí. Děti a mladí jsou značně proměnliví a ovlivňuje je spousta činitelů v okolí, např. je ovlivňuje vývoj společnosti, požadavky kladené na jejich výchovu, samotné jejich zájmy. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 26)

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, děti a mládež jsou často ohroženy společensky a sociálně nežádoucími jevy, jež jsou společensky nežádoucí a mohou vést ke vzniku různých sociálně patologických jevů, jako jsou xenofobie, šikana, alkoholismus, delikvence a mnoho dalších. Proto je důležité tvořit vhodné volnočasové programy, které budou zvyšovat a rozvíjet zdravý životní styl dětí a mládeže. Mládež tráví čím dál více volného času venku v partách, kde nejsou kontrolovány jejich aktivity a často páchají trestnou činnost. Je proto žádoucí, aby se jejich volný čas vhodně ovlivňoval a mládež jej pouze neubíjela nevhodnými aktivitami. (MŠMT, 2002)

Jelikož jsou děti a mládež citlivá cílová skupina, která je dost ovlivňována, je třeba znát i jejich pohled na jejich zájmy a trávení volného času, aby se podle toho mohli dospělí zařídit.

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu téhle bakalářské práce je analyzovat volnočasové zájmy a aktivity žáků 2. stupně ZŠ ve Zlínském kraji. Záměrem je získat informace od respondentů ve směru jejich trávení volného času a zjištění jejich zájmů v období 2. stupně ZŠ, tedy v letech 11-15. Cílem je také zjistit, zda navštěvují volnočasové instituce a které z nich si respondenti právě v tomto období vybírají a o které je zájem.

4.2 Výzkumné otázky

Výzkumných otázek bylo určeno celkem 5, a to jsou:

1. Výzkumná otázka
Jak se mění zařazení zájmů žáků 2. stupně do volného času dle věku žáků?
2. Výzkumná otázka
Jaké zájmy zařazují žáci 2. stupně ZŠ do svého volného času?
3. Výzkumná otázka
Jak velká je návštěvnost volnočasových zařízení ve volném čase žáků 2. stupně ZŠ?
4. Výzkumná otázka
Jaké jsou faktory ovlivňující volnočasové aktivity žáků 2. stupně ZŠ?
5. Výzkumná otázka
Jaká je dostupnost volnočasových zařízení v okolí respondentů?

Výzkumné hypotézy:

H 1: Mezi zájmy žáků 2. stupně ZŠ a jejich věkem existuje souvislost

H 2: Četnost návštěvnosti volnočasových zařízení mezi dívkami a chlapci je stejná.

H 3: Mezi faktory ovlivňující volný čas a jejich věkem respondentů existuje rozdíl.

4.3 Způsob sběru dat a výzkumný soubor

Ve své bakalářské práci jsem využila výzkum kvantitativní a sběr dat jsem realizovala formou anonymního dotazníku, který tvořil jak otevřené, tak i uzavřené otázky. Nevyužila jsem otázky, u kterých se udává odpověď ve formě škály. Tuto formu sběru dat jsem zvolila, kvůli možnosti velkého počtu respondentů. Byl pro mou bakalářskou práci vhodnější než výzkum kvalitativní, který by nepřinesl dostatek poznatků od většího počtu respondentů v kratším čase. Díky anonymitě respondentů, která zůstane zachována, jsou respondenti více otevření a také je zde větší návratnost dotazníků. Dotazník byl pro respondenty sestaven srozumitelně a měli také možnost se ptát na části dotazníku, které jim nejsou úplně srozuměny. Na začátku bylo vysvětleno, kdo jsem a z jakého důvodu bych chtěla, aby mi dotazníky vyplnili a vysvětlení, že je dotazník anonymní a zjištěné informace budou sloužit pouze k účelům mé bakalářské práce a nebudou zneužity.

Dotazník je rozdělen na 2 části. 1. část obsahuje otázky uzavřené, které se týkají osobních informací respondentů a jsou celkem 3. Část 2. se již zaměřuje na otázky uzavřené i otevřené, které se zabývají tematickými otázkami, které se týkají tématu bakalářské práce. Je jich celkem 19. U otázek, kde je žádoucí vyznačit více odpovědí, to bylo připsáno jako poznámka k otázce.

Cílovou skupinou jsou žáci 2. stupně základních škol ve Zlínském kraji. Konkrétně se jedná o Základní školu ve Valašských Kloboukách a Základní školu Zlín, Okružní 4685. Tyto školy se vybrali záměrně, díky jejich dostupnosti z hlediska vstřícnosti vedení škol k vyplnění dotazníku. Dalším důvodem výběru škol byla skladba žáků ve školách a to konkrétně jestli pochází z vesnice či z města. Věk 11-15 byl vybrán z toho důvodu, jak již bylo zmínováno na začátku 4. kapitoly, že právě děti a mládež v tomhle věku jsou citlivější k vlivu vnějšího okolí, a pokud není jejich volný čas vhodně využíván, upadnou do nicnedělání a tak jsou více ohrožovány vznikem sociálně patologických jevů. Bylo mi povoleno rozdat dotazníky osobně, a to v hodinách volnějších, po předchozí domluvě s učitelem. Žáci nebyli omezeni časem, ale vždy po konci vyučovací hodiny, tedy 45 minutách mi dotazníky odevzdali vyplněné. Žáků, jimž jsem rozdala dotazníky, bylo 123, 118 jich bylo použito pro účely bakalářské práce, 5 dotazníků z celkového počtu jsem byla nucena vyřadit, díky špatnému vyplnění žákem a tudíž nevyužitelným informacím.

Vzor dotazníku je součástí přílohy této bakalářské práce.

4.4 Způsob vyhodnocení dat

Data, jež byla shromážděna díky dotazníkům, jsou zpracována v mé bakalářské práci. Výsledky se zpracovávaly v programech Word a Excel. Pro lepší přehlednost jsou výsledky užity v grafech a tabulkách. K vyhodnocení dotazníků bylo užito formy čárkovací metody a testu dobré shody chí-kvadrát. Výsledky byly užity k potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU, INTERPRETACE ZJIŠTĚNÝCH DAT

Kapitola 5 pojednává o výsledcích dotazníkového šetření. Zjištěné informace jsou zasazeny do tabulek a grafů pro přehlednost a také slovně okomentovány.

5.1 Vyhodnocení dotazníku

5.1.1 Otázky osobní

1. Jste:

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost
Muž	65	55%
Žena	53	45%
Celkem	118	100%

Tab. 4: Pohlaví respondentů 2

Dle tabulky a následného grafu vidíme, že ve složení respondentů jsou skoro stejně zastoupeni muži i ženy, tedy mužských respondentů je 55,08% a ženských respondentů je 44,92%

2. Třída:

Třída	Absolutní četnost	Relativní četnost
6. třída	54	46%
7. třída	17	14%
8. třída	18	15%
9. třída	29	25%
Celkem	118	100%

Tab. 4.: Třída

Dle grafu a tabulky můžeme vidět, že složení respondentů dle věku je nerovnoměrné. Nejvíce respondentů je z 6. třídy (46%), 7. třída je zastoupena 14%, v 8. třídě je pouze 15% respondentů a nejstarší respondenti, tedy 9. třída, je 25%.

3. Jste z:

Místo	Absolutní četnost	Relativní četnost
Město	77	65%
Vesnice	41	35%
Celkem	118	100%

Tab. č. 5 :Město/vesnice

V poměru míst, ze kterých pochází respondenti, vítězí město s jeho 65%, vesnice má ziskala pouze 35%. Respondentů z města je o 30% více.

5.1.2 Otázky, týkající se volného času**1. Otázka: Jak vnímáte svůj volný čas?**

- a) Zbytek času po splnění všech svých povinností doma a do školy.
- b) Čas, který trávím podle svého uvážení a svých zájmů.
- c) Čas, který mám po škole, včetně nutných povinností do školy a doma.

Vnímání volného času	Absolutní četnost	Relativní četnost
Odpověď a	29	25%
Odpověď b	70	59%
Odpověď c	19	16%
Celkem	118	100%

Tab. č. 6:Vnímání volného času

Dle odpovědí otázky č. 1 ve volnočasové sekci je zřejmé, že většina respondentů vnímá svůj volný čas jako čas, který tráví podle svého vlastního uvážení a zájmů, a to 59%, tedy více než polovina. Jako čas, který zbyde po splnění všech povinností doma a do školy, odpovědělo 25%, tedy rovná čtvrtina respondentů. Do volného času zařazuje i povinnosti doma a do školy 16 % respondentů. Je tedy zřejmé, že respondenti volí ve volném čase vlastní zájmy a aktivity.

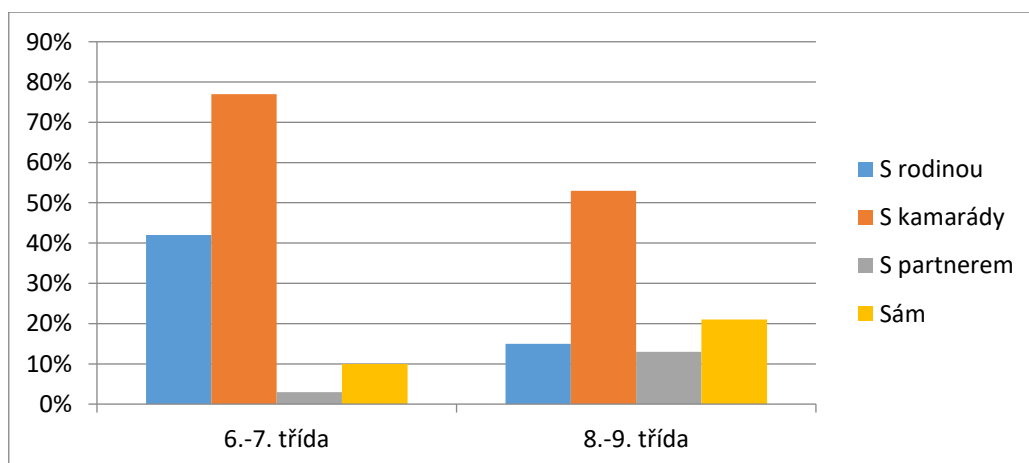
2. Kolik volného času máte za den?

	Město		Vesnice		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Více než 5	29	24,58%	8	6,78%	37	31,36%
4-5 hodin denně	23	19,49%	12	10,17%	35	29,66%
2-4 hodiny denně	23	19,49%	17	14,41%	40	33,9%
Méně než 2 hodiny denně	2	1,69%	4	3,39%	6	5,08%
Celkem	77	65,25%	41	34,75%	118	100%

Tab. č. 7: Doba volného času

Podle tabulky a grafů vidíme, že mládež v dnešní době má dost volného času. Pouhých 5% respondentů má času méně než 2 hodiny za den. Podíl 3 zbylých odpovědí je skoro stejný okolo 30% odpovědí. Podle tabulky, která rozdělovala dobu ještě podle toho, zda respondent pochází z města či z vesnice, a zde je vidět, že respondenti z města mají více volného času než respondenti z vesnice. Pravděpodobně je to zaviněno tím, že na vesnice je více práce a tím pádem více volného času. Možným důvodem může být i důvod dojíždění za školou.

3. S kým nejraději trávíte volný čas?

Graf 2: Oblíbenost trávení VČ

U otázky č 3. volili respondenti více odpovědí. Jelikož srovnáváme 6.-7. třídu a 8.-9. třídu, rozdělili jsme graf do dvou skupin. U každé skupiny jsou 4 odpovědi. U první skupiny vidíme, že nejoblíbenějším prvkem, se kterým respondenti tráví čas v kategorii 6.-7. Třída jsou kamarádi (77%), za nimi následuje rodina (42%), na 3. místě to je obliba trávení volného času sám (10%) a s partnerem této kategorii jen pár respondentů (3%). V kategorii 8.-9. tříd vedou jednoznačně kamarádi (55%), na druhém místě je překvapivě zvolena odpověď sám (21%), až potom se umístila rodina (15%) a nakonec partner (13%). Můžeme zde vyzorovat, že s věkem se snižuje chůze trávit čas s rodinou a naopak se zvyšuje to, že mládež začíná chtít trávit čas i sama.

4. Myslíte si, že máte dost volného času?

	dívky		chlapci		celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	27	22,88%	44	37,29%	71	60,17%
Ne	12	10,17%	12	10,17%	24	20,34%
Nevím	15	12,71%	8	6,78%	23	19,49%
Celkem	54	45,76%	64	54,24%	118	100%

Tab. č. 8: Spokojenost s časem ve VČ

Dle grafu můžeme vidět, že nadpoloviční většina (60%) respondentů je spokojena s časem, který je vyhraněn pro jejich volný čas. Dle tabulky, která rozebírá spokojenost dívek a chlapců zvlášť, ukázalo se, že chlapci (37%) jsou s časem, který je jim vyhraněn pro volný čas spokojenější než dívky (23%). Naopak odpověď, kdy si nebyli jisti, byla u dívek častější. U dívek to je 13% a u chlapců pouze 7%. Nespokojených bylo u chlapců i dívek stejně, a to 10%.

5. Kdo má největší vliv na trávení Vašeho volného času?

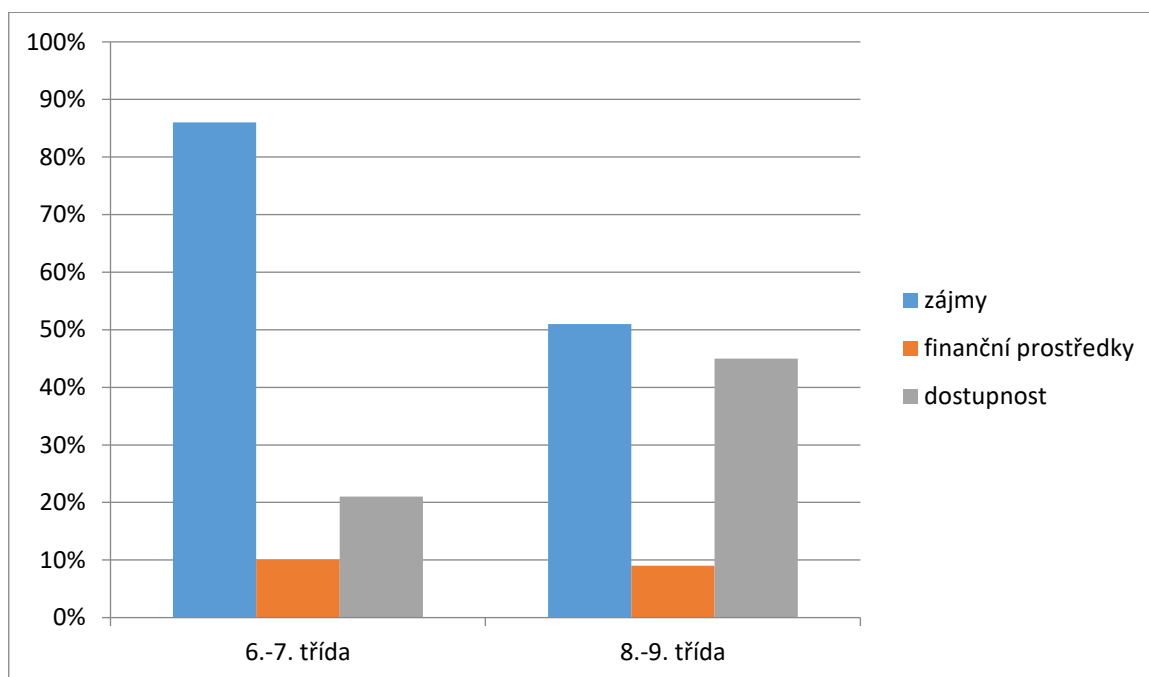
	6.-7. třída		8.-9. třída		celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Rodiče	38	32,2%	15	12,71%	53	44,92%

Kamarádi	24	20,34%	14	11,86%	38	32,2%
Partner	0	0%	5	4,24%	5	4,24%
Vy sami	9	7,63%	13	11,02%	22	18,64%
Celkem	71	60,17%	47	39,83%	118	100%

Tab. č. 9: Ovlivnění volného času

Na ovlivňování volného času se podílejí faktory, mezi které jsem zařadila rodinu, kamarády, partnera a sebe samotného. Nejvíce volného času u žáků 6.-7. tříd ovlivňuje rodina, a to s 32%, další v pořadí jsou kamarádi se 20 % a posledním faktorem jsou sami žáci s 8%. Faktor partnera se zde neobjevuje. U žáků 8. a 9. tříd se podíl ovlivňování volného času rodiči zmenšuje a je to pouze 13%. Zvyšuje se podíl ovlivňování kamarády, partnerem a jimi samotnými. V celkovém počtu však v tomto období stále vede ovlivňování rodinou.

6. Co má vliv na Váš volný čas?

Graf 3: Vlivy na VČ

Graf k otázce č. 6 je rozdělen do dvou kategorií. V první kategorii jsou mladší žáci, zatímco v druhé jsou starší žáci. Můžeme vidět, že v první kategorii převládá vliv jejich zájmu (86%), dalším je dostupnost (21%) a posledním je až vliv financí (10%). V druhé kategorii se na podobných místech umístili zájmy (51%) a dostupnost (45%). Na posledním místě se

umístili finance (9%), stejně jako u předchozí kategorie. Proto můžeme vidět, že volný čas respondentů je ovlivněn ve většině případů jejich zájmy, což je pozitivní jev.

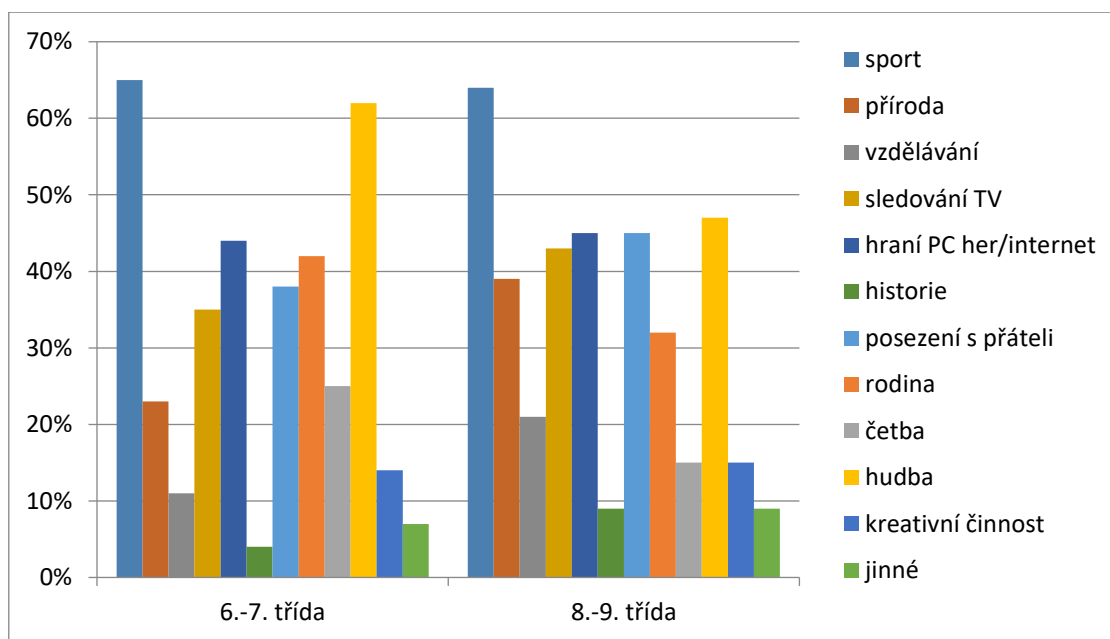
7. Máte možnost plánovat si sami Váš volný čas?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	43	36%
Spíše ano	67	57%
Spíše ne	6	5%
Ne	2	2%
Celkem	118	100%

Tab. č. 11: Možnost ovlivňování VČ sami

Dle grafu a tabulky můžeme vidět, že většina žáků je spokojena se svým přispěním k ovlivňování volného času (93%), nespokojených je pouze 7%.

8. Jaké jsou zájmy ve Vašem volném čase?

Graf 4: Zájmy ve VČ

Odpovědi u otázky č. 8 jsou rozděleny do dvou kategorií. U první kategorie byly nejčastěji uvedeny odpovědi sport (65%), hudba (62%), hraní PC her a brouzdání na internetu (44%), rodina (42%) a posezení s přáteli (38%). Naopak na posledních místech se umístili odpovědi historie (4%), jiné (7%), vzdělávání (11%) a kreativní činnosti (14%). U druhé

kategorie mezi odpověďmi vedli sport (64%), hudba, 47%) posezení s přáteli (45%), Hraní PC her/ internet (45%) a sledování televize (43%). Mezi nejméně časté se zařadili vzdělávání (9%), jiné (9%), kreativní činnosti (15%) a četba (15%). Můžeme si zde všimnout výrazného snížení posluchu hudby a také četby s věkem respondentů. Naopak přibývalo sledování TV a hraní her na PC. Mezi odpověď jiné, zařazovali žáci tyto odpovědi: **zpěv, motorové nástroje, myslivost, rybaření, koloběžka, letadlo na dálkové ovládání, airsoft, uklízení, zdravotvída, točení na youtube, modelářství, parkour či tanec.**

9. Přizpůsobujete své zájmy tomu, čemu byste se chtěli v budoucnu profesně věnovat?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, všechny	19	16%
Ano, jen některé	77	65%
Ne	22	19%
Celkem	118	100%

Tab. č. 12: Zájmy v profesní rovině

Můžeme si všimnout, že žáci v tomhle období se již hodně připravují na budoucí povolání a ovlivňuje to i jejich zájmy ve volném čase. 16% respondentů přizpůsobuje své budoucí profesi všechny své volnočasové zájmy a aktivity. Nejvíce respondentů (65%) zařazuje do svého volného času zájmy ohledně své budoucí profese, ale ne úplně všechny a 19% nepreferuje zájmy se zaměřením na svou budoucí profesi.

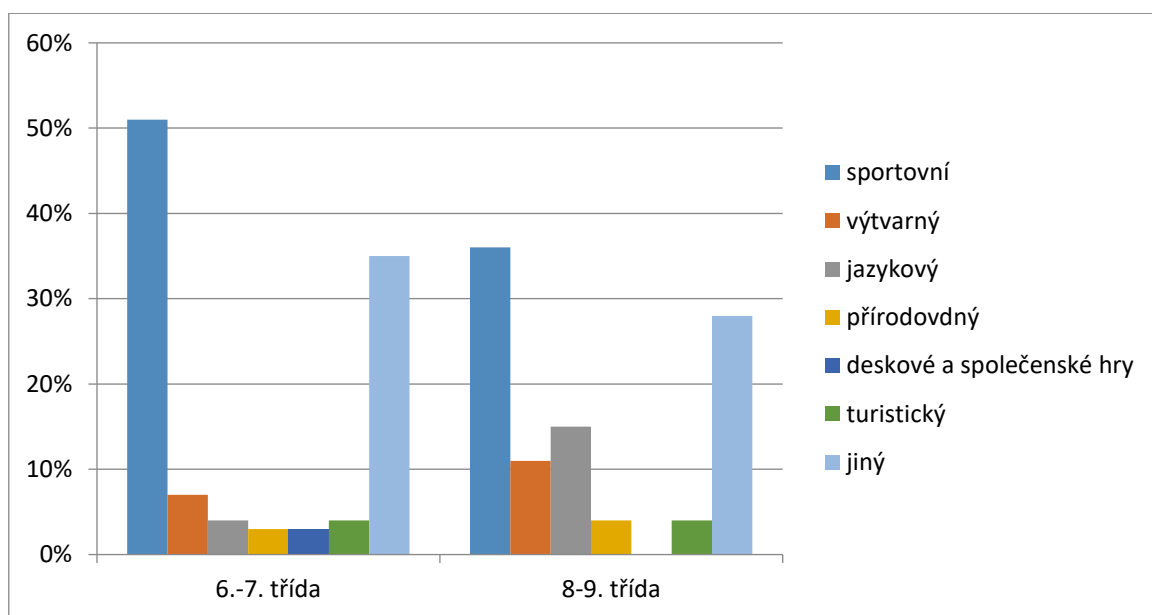
10. Navštěvuješ nějaké zájmové kroužky?

	6.-7. třída		8.-9. třída		celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano	43	36%	32	27%	75	64%
ne	28	24%	15	13%	43	36%
celkem	71	60%	47	40%	118	100%

Tab. č. 13: Návštěvnost kroužků

Návštěvnost zájmových kroužků na 2. stupni základních škol ve Zlínském kraji je poměrně dobrá. Žáci 6. a 7. tříd odpovídali častěji, že zájmové kroužky navštěvují, celkem bylo 43 odpovědí ano, odpovědí u žáků 8. a 9. Tříd bylo kladných odpovědí celkem 32. Z celkového počtu respondentů celkem navštěvuje zájmové kroužky 64% a 36% nenavštěvuje. Návštěvnost zájmových kroužků je tedy skoro dvakrát vyšší, což si myslím, že je pozitivní výsledek, a žáci v tomhle věku se snaží smysluplně trávit svůj volný čas.

11. Pokud navštěvujete zájmové kroužky, jaký typ kroužku navštěvujete?

GRAF Č. 5: Typy zájmů

Podle grafu č. 6 je zřejmé, že nejvíce zastoupeny jsou zájmové kroužky sportovní a to u první kategorie v nadpoloviční většině (51%) a u druhé skupiny 36%. Velmi malé množství chodí u první skupiny do výtvarných kroužků (7%), jazykových (4%), přírodovědných (3%), deskové a společenské hry (3%), turistický (4%). Dost respondentů zadalo odpověď jiné (35%). U druhé skupiny respondentů také převažovala odpověď sport (36%). Velmi malé množství chodí u první skupiny do výtvarných kroužků (11%), jazykových (15%), přírodovědných (4%), deskové a společenské hry (0%), turistický (4%). Dost respondentů zadalo odpověď jiné (28%). Do jiné zařazovali respondenti např. hru na hudební nástroj, zdravotní kroužek, modelářství, matematický či parkour.

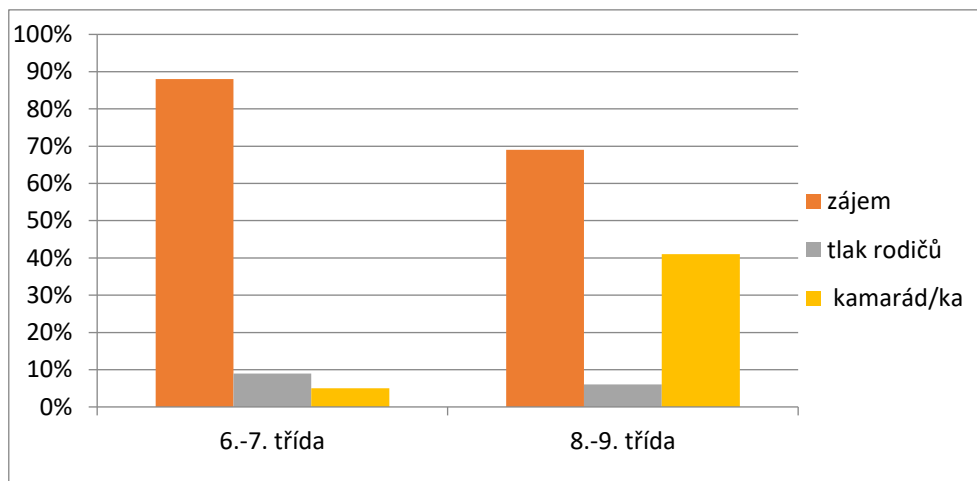
12. Kolikrát týdně navštěvujete zájmové kroužky?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
1x týdně	26	35%
2x týdně	16	21%
3x a více týdně	33	44%
Celkem	75	100%

Tab. č. 14: Návštěvnost zájmových zařízení

Na tuto otázku odpovídalo pouze 75 respondentů, kteří v předchozí otázce odpověděli ano. Z tabulky můžeme vyčíst, že nejčastější odpověď na otázku byla odpověď 3x a více a to s celkovým počtem 33 odpovědí. Následuje odpověď 1x týdně s celkovým počtem 26 odpovědí a nakonec odpověď 2x týdně s 16 odpověďmi. Můžeme z odpovědí usuzovat, že respondenti tráví v zájmových kroužcích poměrně dost času. To je pro nás pozitivní znak.

13. Jaký byl důvod, že jsi se přihlásil/a do kroužku?

graf 6: Důvody přihlášení do zájmového kroužku

Nejčastějším důvodem zůstává vlastní zájem respondenta o kroužek. U první skupiny respondentů je to 88% a u druhé skupiny 69%. Tlak rodičů naopak nehraje důležitou roli. U první skupiny 9% a u druhé 6%. U první skupiny není úplně důležitý vliv kamarádů (5%), zato u druhé skupiny celkem ano (41%). Můžeme tedy říct, že u těchto věkových skupin je důležitý zájem a tedy vlastní rozhodnutí.

14. Jsou nějaké kroužky, které bys chtěl/a navštěvovat, ale nejsou ve tvém okolí?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	25	33%
Ne	20	27%
Možná	30	40%
Celkem	75	100%

Tab. č. 15: Chybějící zájmové kroužky v okolí

15. Pokud ano, jaké to jsou?

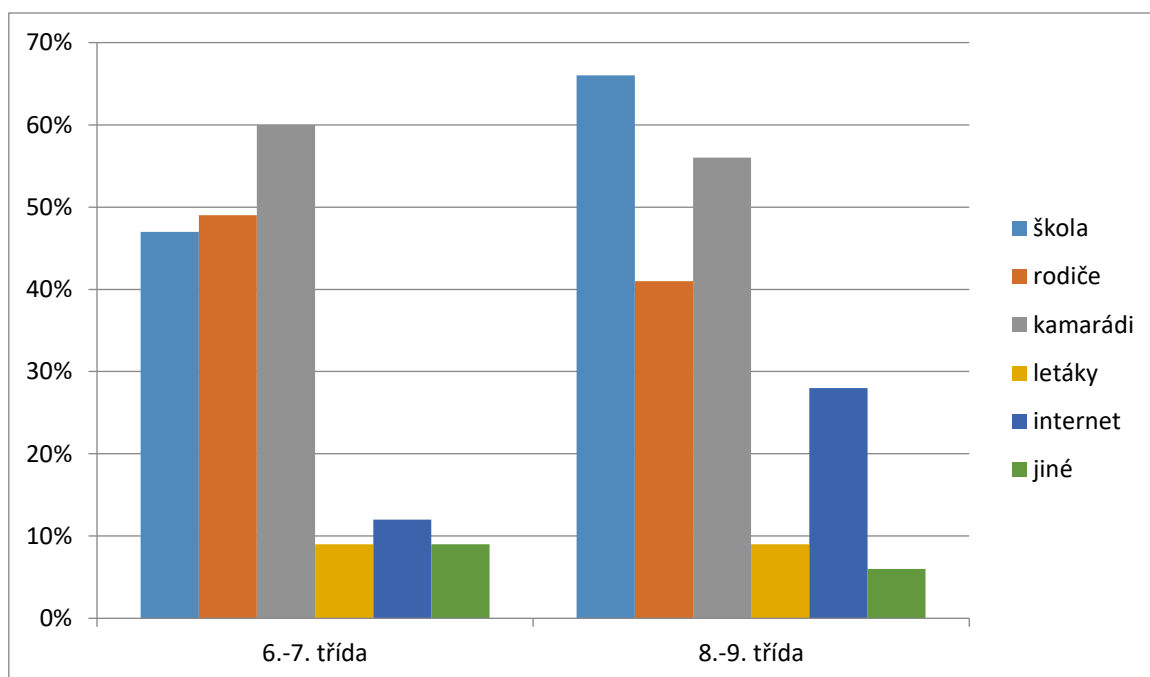
Pokud respondenti uvedli v předchozí otázce, že ano, měli zde uvést, jaké to jsou. Odpovědi byly následovné:

- **Bojové sporty,**
- **motokáry,**
- **americký fotbal,**
- **step, tanec,**
- **jízda na koni,**
- **box,**

- atletika, gymnastika,
- airsoft,
- biatlon,
- výuka německého jazyka,
- volejbal,
- herecký kurz,
- letecký kroužek,
- basketbal,
- házená,
- francouzština,
- plavání,
- vaření

Z odpovědí a jejich počtu můžeme vyvodit závěr, že respondentům chybí v jejich okolí zájmové kroužky, které by chtěli navštěvovat, ale není zde dostačující nabídka. Zájmy každého respondenta jsou různé, a proto nabídka nemůže vyhovovat všem. Překážkou může být i dojíždění, které je časově náročné.

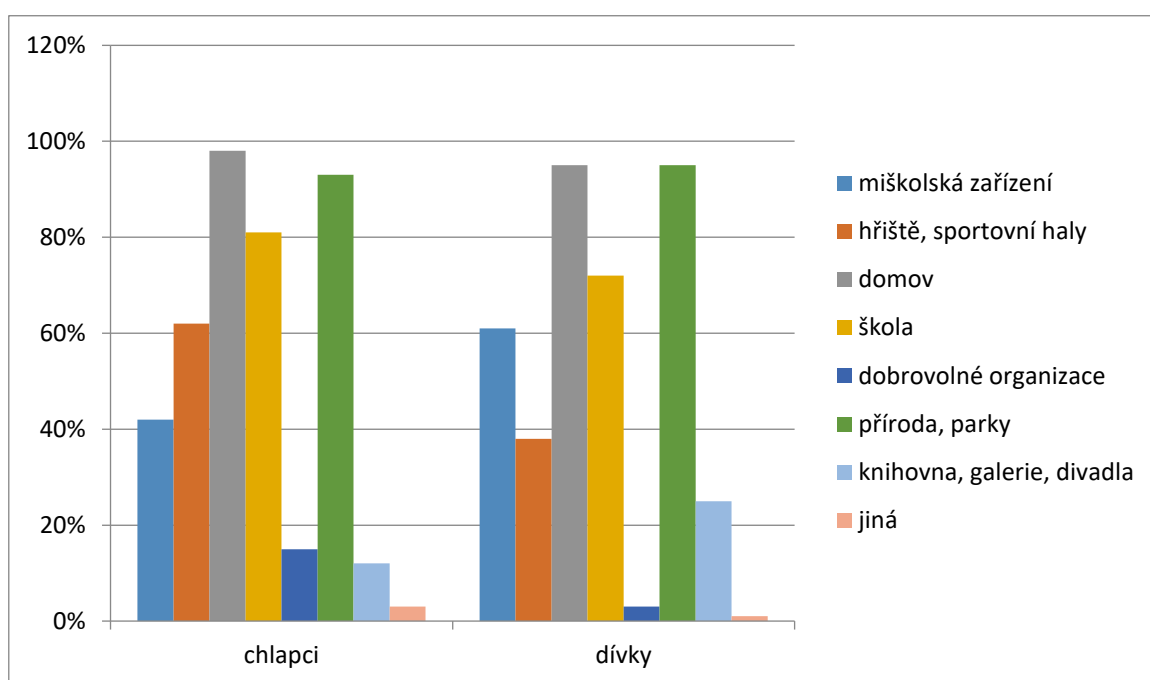
16. Odkud jsi se dozvěděl/a o nabídce zájmových kroužků?

Graf 7: Informovanost o nabídce kroužků

Mžeme vidět, že dle graf je zde významný rozdíl mezi kategoriemi pouze u odpovědi rodič, kdy u první kategorie je to 49% u druhé 41%. Dalším odpovědí, která je dost odlišná je internet a to u první kategorie 12% a u druhé 28%. Také od školy je více informováno respondentů z druhé skupiny (66%) a z první pouze 47%. Informovanost od rodičů je poměrně stejná, kdy je to 49% u první skupiny 41% u druhé. Informovanost od kamarádů je též u obou stejná a to 60% a 56%. Odpovědi letáky a jiné jsou také u obou skupin respondentů srovnatelné. U první skupiny letáky označilo 9% a u druhé také 9%. Mezi jiné řadil sestru, akce kroužku, nebo že se dozvěděli sami.

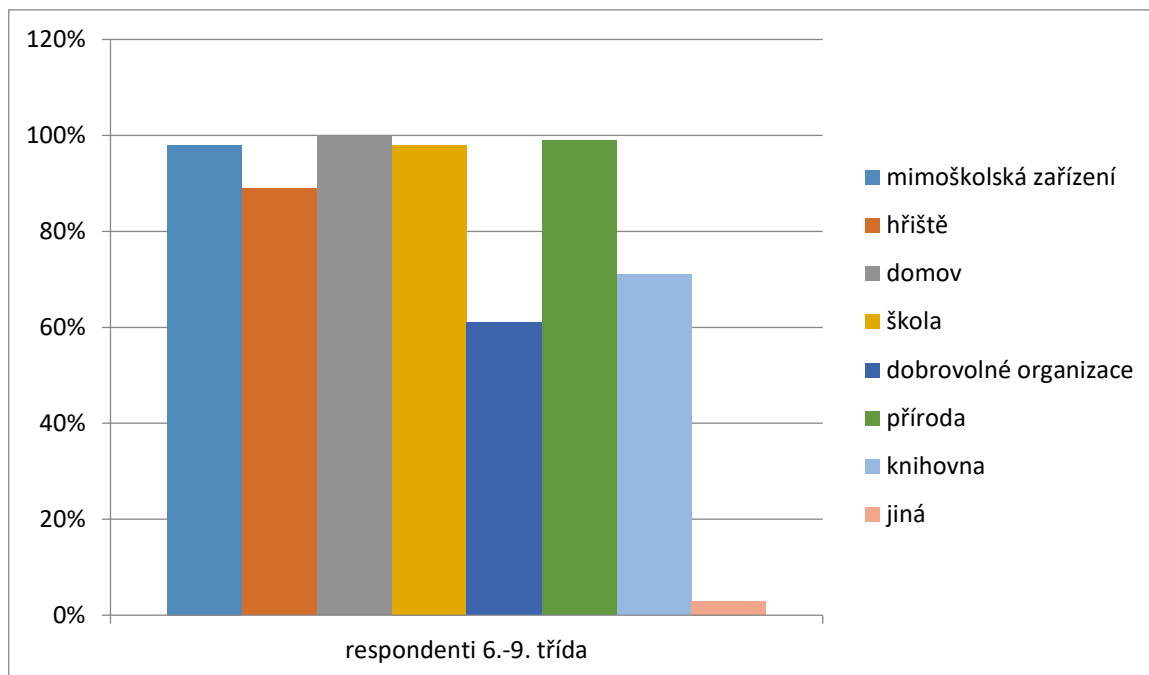
17. Jaké místa využíváš ve svém volném čase k plnění Tvých zájmů?

Graf 8: VČ instituce dle pohlaví

Dle grafu využívají chlapci i dívky poměrně stejně domov a přírodu a to kolem 90%. Rozdíl je ve využívání mimoškolských zařízení a to u chlapců 42% a u dívek 61%. Rozdíl je také u hřišť, kdy chlapci je využívají ve 62% a dívky jen ve 38%. Skoro vůbec ani jedno pohlaví nevyužívá dobrovolné organizace.

18. Jaká místa jsou dostupná ve Tvém okolí

Graf 9: místa v okolí respondentů

Většina respondentů zaznačila kromě dobrovolných organizací a odpovědi jiné skoro všechny odpovědi. Z toho můžeme usuzovat, že dostupnost volnočasových zařízení je v okolí respondentů více než uspokojivá. Pouze dobrovolné organizace označili v 61 %.

19. Myslíš si, že je dobrá informovanost o tom, kde se dají různé zájmy a aktivity realizovat?

- Informovanost je na dobré úrovni.
- Hodně žáků není dostatečně informováno o možnostech využití volného času.
- Realizace volnočasových aktivit by měla být více podporována ze stran např. škol či mimoškolních zařízení.
- Nedostatečná informovanost a osvěta.

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Odpověď a	63	53%
Odpověď b	42	36%
Odpověď c	10	8%
Odpověď d	3	3%
Celkem	118	100%

Tab. č. 16: Informovanost o volnočasových aktivitách

5.2 Vyhodnocení hypotéz

1. H 1: Mezi zájmy žáků 2. stupně ZŠ a jejich věkem existuje souvislost

Byla vytvořena nulová a alternativní hypotéza

H0: Mezi zájmy žáků 2. Stupně ZŠ a jejich věkem neexistuje souvislost.

HA: Mezi zájmy žáků 2. Stupně ZŠ a jejich věkem existuje souvislost.

Následně byla zpracována data z otázky č. 8, která byla vložena do kontingenční tabulky a byl použit nezávislý test ch-kvadrát, kde se zvolila hladina významnosti 0,05 a stupeň volnosti 2. S výsledkem 6,12, který je větší než kritická hodnota testovaného kritéria 5,991, přijímáme hypotézu alternativní, a to že mezi zájmy žáků 2 stupně ZŠ a jejich věkem existuje souvislost.

1. H 2: Návštěvnost volnočasových zařízení mezi dívkami a chlapci je stejná.

Stanovena nulová a alternativní hypotéza.

H0: Mezi návštěvností volnočasových zařízení a pohlavím neexistuje významný rozdíl.

HA: Mezi návštěvností volnočasových zařízení a pohlavím existuje statisticky významný rozdíl.

K analýze dat jsme použili výsledky z otázky č. 17, která jsme zasadili do kontingenční tabulky. Byl použit nezávislý test chí-kvadrát, hladina významnosti zvolena 0,05 a stupeň volnosti 2. Kritická hodnota testovaného kritéria byla 5,991, a jelikož náš výsledek byl menší, a to 4,88; přijímáme hypotézu nulovou - Mezi návštěvností volnočasových zařízení a pohlavím neexistuje významný rozdíl.

2. H 3: Mezi faktory ovlivňující volný čas a jejich věkem respondentů existuje rozdíl.

Stanovena nulová a alternativní hypotéza.

H0: Mezi faktory ovlivňující volný čas a jejich věkem neexistuje statisticky významný rozdíl.

HA: Mezi faktory ovlivňující volný čas a jejich věkem existuje statisticky významný rozdíl.

Byla zpracována data z otázky č. 6. Byla vytvořena kontingenční tabulka, kde byl užit nezávislý test chí-kvadrát. Hladina významnosti byla 0,05 a stupeň volnosti 2. Kritická hodnota testovaného kritéria 5,991 byla větší než náš výsledek 5,12, přijímáme nulovou hypotézu - Mezi faktory ovlivňující volný čas a jejich věkem neexistuje statisticky významný rozdíl.

ZÁVĚR

Záměrem bakalářské práce bylo zjistit, jak tráví mladí lidé svůj volný čas a kde jej tráví. Období 2. stupně základních škole je obdobím velice citlivým, díky tomu, že započíná vývoj z dítěte v dospělého jedince. Právě v tomhle období je člověk ovlivnitelný, a je zde větší šance ve vzniku sociálně patologických jevů. Mládež by měla trávit svůj čas smyslu- plně, rozvíjet svoji osobnost, aby se předešlo nežádoucímu chování. Volný čas mládeže by měl být pedagogicky ovlivňován a měl by mu být dán cíl. S tím úzce souvisí zaměření na jejich zájmy, které jsou dobrovolné, protože nucené nikoho nebaví a proto je třeba zjišťo- vat, jaké jsou jejich zájmy a co je baví. Spousta mladých lidí tráví čas poflakováním s ka- marády, a neumějí nebo nechtějí jej využít pro svůj rozvoj. Proto jsou zde různé instituce, které je mohou motivovat, aby chtěli svůj volný čas trávit jinak.

Pedagogika volného času je relativně nový obor. Zájem o něj se začal rozvíjet ve 20. století a značně jej ovlivnila již více rozvinutá pedagogika volného času z Německa. Začalo se o něj zajímat skrze přibývání volného času lidí, jak dětí, mládeže, tak i dospělých a bylo tře- ba, aby jej trávili smyslu- plně a mohli rozvíjet své schopnosti, dovednosti a svou osobnost. Proto se začali různé instituce zajímat o volný čas a začal se organizovat jeho náplň.

Volný čas má nezastupitelné místo v životě všech lidí. Je to čas pro odpočinek a relaxaci po škole či práci a člověk si jej chce užít po svém.

Ve svém výzkumu, realizovaném formou dotazníku, jsem se snažila zjistit, co mládež v období 6.-9. třídy zajímá a jakým způsobem tráví svůj volný čas. Dle získaných výsled- ků, netráví mládež svůj volný čas jen sledováním TV či hraním her a brouzdáním po inter- net, ale hlavně se zajímají o sport, což znamená, že mají pohyb. Dotazník byl poskládán z uzavřených a polouzavřených otázek a jeho výsledky byly zobrazeny v grafech a tabul- kách. Z celkem 3 hypotéz nám vyšla jedna HA a dvě H0.

Myslím, že dotazníky, týkající se volného času, by se měli realizovat častěji než doposud, a zaměřit se na různé aspekty volného času. Nedohledala jsem mnoho výzkumů, týkajících se této problematiky. Přitom volný čas nám pomáhá utvářet, co jsme. Také je důležité se zaměřit na osobnost pedagoga volného času, aby byl dobrým vzorem pro mládež a cíleně s nimi pracoval. Instituce volného času by měli mít jasně vymezené, co dělat, aby se dal čas strávený v nich považovat za kvalitní a dobrý pro rozvoj. Nutné je také vymezit a sjed- notit jasné definice, což je pro obor sociální pedagogika velmi přínosné.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura

1. BŮŽEK, A., MICHALÍK, J., *Informatorium (nejen) o právech dítěte se zřetelem k otázkám výchovy a vzdělávání*. 1. Vyd., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. 170 s. ISBN 80-244-0054-5
2. ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2. vyd., Praha: Portál, 2001. 656 s. ISBN 80-7178-463-X.
3. HÁJEK, B. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT, 2004. 120 s. ISBN 80-86784-06-1.
4. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 120 s. ISBN 978-80-7367-476-1.
5. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 2. vyd. Praha: Portál, 2001. 228 s. ISBN 80-7178-569-5
6. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5
7. KAPLÁNEK, M. *Čas volnosti-čas výchovy: Pedagogické úvahy o volném čase*. Praha: Portál, 2012. 175 s. ISBN 978-80-262-0450-3.
8. MŠMT. *Volný čas a prevence dětí a mládeže*. 1. vyd. Praha: Čihák, 2002. 45 s.
9. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. 145 s.
10. PŘADKA, M. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita. 2002. 93 s. ISBN 80-210-2033-4.
11. SVATOŠ, V., LEBEDA, P. *Outdoor trénink*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0318-1.

Časopisy a sborníky

12. HOFBAUER, B. Volný čas a jeho pedagogické zhodnocení. *Pedagogika*, 2003, roč. 52, č. 2, s. 152-163
13. JIRÁSEK, I. Vymezení pojmu ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA. *Gymnasion*. 2004, roč. 1, č. 1, s. 6-16

14. SPILKOVÁ, V. Obrat k dítěti jako východisko školské reformy. *Pedagogika*. 2005, roč. 54, č. 2, s. 87-90
15. ŠAUEROVÁ, M. (ed.) *Zážitková pedagogika a možnosti jejího využití při práci s vybranými sílovými skupinami*. Praha: Vysoká škola tělesné výchovy a sportu PALESTRA, s.r.o., 2013. ISBN 978-80-87723-07-4
16. TOMANCOVÁ, J. (ed.) a kol. *Knihovny Zlínského kraje v letech 2003-2017*. 1. vydání. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, 2018.

Internetové zdroje

17. *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy ve Zlínském kraji za rok 2017-2018* [online]. c2017 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <https://www.zkola.cz/management/omsrlz/koncepce/Documents/VZ%202017-2018.pdf>
18. Kolbův cyklus učení (Kolb's Learning Cycle). In: ManagementMania.com [online]. Wilmington (DE) 2011-2019, 25.08.2016 [cit. 19.04.2019]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/kolbuv-cyklus-uceni>
19. MŠMT. *Zájmové vzdělávání* [online]. c2013-2019 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>
20. Prázdninová škola Lipnice. *Zážitková pedagogika: handouty pro učitele* [online]. c2013 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: http://pslold.psl.cz/projekt-klicovy-rok/tymoveprojekty/docs/handouty_2013_final.pdf
21. DUPAL, L. *Průručka správné praxe pro bezpečný provoz veřejných zařízení pro hry a sport dětí a mládeže (dětských hřišť, sportovišť, tělocvičen apod.) v České republice* [online]. c2016 [cit. 2019-04-14]. Top-normy. ISBN 978-80-87719-46-6.
22. Česká asociace streetwork, o. s. *POJMOSLOVÍ nízkoprahových zařízení pro děti a mládež (NZDM)* [online]. 2008 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: http://archiv.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf
23. Zlínský kraj. *Koncepce prevence kriminality ve Zlínském kraji na léta 2012-2016* [online]. 2012 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.kr-zlinsky.cz/koncepce-prevence-kriminality-ve-zlinskem-kraji-na-leta-2012-2016-cl-1253.html>

Zákony

24. *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon)* [online]. c2004, [cit. 2019-04-13]
25. *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách* [online]. c2006, [cit. 2019-04-14]
26. *Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících* [online]. c2004, [cit. 2019-04-19]

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod. – a podobně

č. – číslo

MŠMT- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Např. – například

OSN – Organizace spojených národů

s. – strana

tzn. – to znamená

UNICEF – United Nations Children’s Fund Dětský fond Organizace spojených národů)

YMCA – Křesťanské sdružení mužů (Young Men’s Christian Association)

YWCA – Křesťanské sdružení mladých žen (Young Women’s Christian Association)

VČ – volný čas

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Kolbův cyklus učení

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Uživatelé knihoven

Graf 2: Oblíbenost trávení VČ

Graf 3: Vlivy na VČ

Graf 4: Zájmy ve VČ

Graf 5: Typy zájmů ve VČ

Graf 6: Důvody přihlášení do zájmového kroužku

Graf 7: Informovanost o nabídce zájmových kroužků

Graf 8: VČ instituce dle pohlaví

Graf 9: Místa v okolí respondentů k trávení VČ

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Zapamatovatelnost učení

Tabulka 2: Školní družiny a kluby ve školním roce 2017-2018

Tabulka 3: Činnost středisek volného času ve Zlínském kraji

Tabulka 4: Pohlaví respondentů

Tabulka 5: Třída

Tabulka 6: Město/vesnice

Tabulka 7: Vnímání volného času

Tabulka 8: Doba volného času

Tabulka 9: Spokojenost s časem ve VČ

Tabulka 10: Ovlivňování VČ

Tabulka 11: Možnosti ovlivňování času sami

Tabulka 12: Zájmy ve vztahu k profesi

Tabulka 13: Návštěvnost kroužků

Tabulka 14: Chybějící zájmové kroužky

Tabulka 15: Informovanost o VČ aktivitách

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník

PŘÍLOHA Č.1: DOTAZNÍK

Vážení žáci a žákyně,

Jmenuji se Marie Čechová a jsem studentkou oboru Sociální pedagogika Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Vzhledem k tomu, že jsem ve 3. Ročníku bakalářského studia, ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku, který se týká zájmů a aktivit ve volném čase. Dotazník je zcela anonymní a jeho výsledky budou použity pouze pro zpracování mé bakalářské práce.

Moc děkuji za Vaši pomoc a čas.

Jste:

- Muž
- Žena

Třída:

- 6. třída
- 7. třída
- 8. třída
- 9. třída

Jste z:

- Města
- Vesnice

1. Jak vnímáte volný čas?
 - Zbytek času po splnění všech povinností doma a do školy
 - Čas, který trávím podle svého uvážení a svých zájmů
 - Čas, který mám po škole, včetně nutných povinností do školy a doma

2. Kolik volného času máte za den?
 - 5 a více hodin denně
 - 4-5 hodin denně
 - 2-4 hodiny denně
 - Méně než 2 hodiny denně

3. S kým nejraději trávíte Váš volný čas?
 - S rodinou
 - S kamarády
 - S partnerem
 - Sám

4. Myslíte si, že máte dost volného času?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím

5. Kdo má vliv na trávení Vašeho volného času? (možno zaznačit více možností)
 - Rodiče
 - Kamarádi
 - Partner

6. Co má vliv na Váš volný čas?
 - Zájmy
 - Finanční prostředky
 - Dostupnost

7. Máte možnost plánovat si sami Váš volný čas?
 - Ano
 - Spíše ano
 - Spíše ne
 - Ne

8. Jaké jsou Vaše zájmy ve volném čase?

- Sport
- Příroda
- Vzdělávání
- Sledování TV
- Hraní PC her/surfování na internetu
- Historie
- Posezení s přáteli
- Rodina
- Četba
- Hudba
- Kreativní činnosti
- Jiné (jaké):

.....

9. Přizpůsobujete své zájmy tomu, čemu byste se chtěli v budoucnu profesně věnovat?

- Ano, přípravě přizpůsobuji všechny své zájmy.
- Ano, ale ne všechny.
- Ne, mé zájmy se netýkají toho, čemu bych se chtěl v budoucnu profesně věnovat.

10. Navštěvuješ nějaké zájmové kroužky? (Pokud odpověď zní NE, pokračuj na otázku číslo 17)

- Ano
- Ne

11. Pokud navštěvujete kroužky, jaký typ kroužku navštěvujete? (možno zaškrtnout více možností)

- Sportovní (tanec, fotbal, hokej,...)
- Výtvarný
- Jazykový
- Přírodovědný
- Deskové a společenské hry
- Turistický
- Jiný (jaký):

.....

12. Kolikrát týdně navštěvujete zájmové kroužky?

- 1x týdně
- 2x týdně
- 3x týdně a více
- Nenevštěvuji

13. Jaký byl důvod, že jsi se přihlásil/a do kroužku?

- Nové zkušenosti
- Zájem
- Tlak rodičů
- Kamarád/ka, který/á kroužek navštěvuje

14. Jsou nějaké kroužky, které bys chtěl/a navštěvovat, ale nejsou ve tvém okolí?

- Ano
- Ne
- Možná

15. Pokud ano, jaké to jsou?

.....
.....

16. Odkud jsi se dozvěděl/a o nabídce kroužků?

- Škola
- Rodiče
- Kamarádi
- Letáky
- Internet
- Jiné (napiš jaké)

.....
.....

17. Jaké místa využíváš ve volném čase k plnění svých zájmů?

- Mimoškolní zařízení (Domov dětí a mládeže, školní kluby)
- Hřiště, kurty a sportovní haly
- Domov
- Škola
- Dobrovolné organizace (skaut, pionýr)
- Příroda, parky
- Knihovna, galerie, divadla
- Jiná místa (napiš jaká)

.....
.....

18. Jaká místa jsou dostupná ve Tvém okolí?

- Mimoškolní zařízení (Domov dětí a mládeže, školní kluby)
- Hřiště, kurzy a sportovní haly

- Domov
- Škola
- Dobrovolné organizace (skaut, pionýr)
- Příroda, parky
- Knihovna, galerie, divadla
- Jiná místa (napiš jaká)

.....
.....

19. Myslíš si, že je dobrá informovanost o tom, kde se dají různé zájmy a aktivity realizovat?

- Informovanost je na dobré úrovni.
- Hodně žáků není dostatečně informováno o možnostech využití volného času.
- Realizace volnočasových aktivit by měla být více podporována ze stran např. škol či mimoškolních zařízení.
- Nedostatečná informovanost a osvěta.

Děkuji za pomoc a ochotu ohledně vyplnění dotazníků.